

Hámori Antal

egyetemi docens, Budapesti Gazdasági Egyetem

A felszolgálati díj szabályozásáról az alapvető jogok biztosának eljárása kapcsán

Debreceni Jogi Műhely, 2017. évi (XIV. évfolyam) 1-2. szám (2017. június 30.)

DOI 10.24169/DJM/2017/1-2/3

„Előszó” – a téma aktualitása, jelentősége

A *felszolgálati díj állami szabályozása* ma Magyarországon – fogyasztóvédelmi, munkavállalói, üzemeltetői szempontból is – *nagyon aktuális, jelentős, komplex téma*, különös tekintettel a jelenlegi regulációt is sértő, a tanulmányban említésre kerülő gyakorlatokra és a kötelező bevezetés kezdeményezésére, amely a média érdeklődését is felkeltette.*

---

* Ld. például: a 2017. május 24-i Magyar Nemzet 1. és 5. oldalán megjelent, „Kihez kerülhet a kötelező éttermi szervízdíj?”, „Kihez kerülne a kötelező borralaló? Csak akkor van értelme a szervízdíjnak, ha tényleg a dolgozók kapják, és nem a tulajdonosok teszik zsebre” című cikk; a 2017. május 22-i Magyar Nemzet 6. oldalán szereplő „Meggűnhet a borralaló a szervízdíj miatt. A kötelező, 8–15 százalékos plusz költség ötlete nem tetszik az étterembe járóknak” című írás szerint „a Magyar Szállodák és Éttermek Szövetsége (MSZÉSZ) kezdeményezi a magyarországi vendéglátó üzletekben a kötelező szervízdíj bevezetését, mértékére 8–15 százalékot javasolnak” /ld. még például Népszava 2017. május 17.: „Kötelező lesz a borralaló”; Turizmus Online 2017. május 18.: „Kötelező szervízdíjat javasol a szállodaszövetség”; vö. a 2017. május 23-i Magyar Nemzet 9. oldalán olvasható „A kormány szívügye” című írás: „[...] a kötelező szervízdíjat kezdeményező Magyar Szállodák és Éttermek Szövetségére egyre nagyobb nyomás nehezedik a frissen felállt Magyar Turisztikai Ügynökség felől. [...]”; Magyar Nemzet 2017. június 7.: „Köz munkásokkal csökkentenék a munkaerőhiányt a Balatonnál”: „A vendéglátó üzletekben a kötelező szervízdíj bevezetésének ötletét a KISOSZ információi szerint a kisvállalkozók többsége elutasítja, az ötletéről nem volt semmiféle szakmai egyeztetés.”; Népszava 2017. június 7.: „Nagy a munkaerőhiány a Balatonnál”: „A vendéglátó üzletekben a kötelező szervízdíj bevezetésének ötletét a KISOSZ információi szerint a kisvállalkozók többsége elutasítja, Kertész Rezső megjegyezte, hogy a felvetésről nem volt semmiféle szakmai egyeztetés.”; Index 2017. május 22.: „A balatoni vendéglátósok nem szeretnék kötelező szervízdíjat”, és Turizmus Online 2017. május 22.: „A balatoni vendéglátósok ellenzik a kötelező szervízdíjat”: „a Vendéglátó és Turisztikai Szakszervezet ügyvezető elnöke elmondta: a szakszervezet már el is küldte a javaslatot támogató levelét a Magyar Turisztikai Ügynökségnek. A Népszava viszont balatoni vendéglátósokat szólaltatott meg, akik ellenzik a javaslatot. [...]”; Népszava 2017. május 22.: „Nem díjazták a kötelező borralaló ötletét”: „A balatoni vendéglátói kör egyértelműen elveti a »kötelező borralaló« ötletét.” „A kisvállalkozói kör csípőből elvet minden kötelező előírást – mondta [...] a Kisosz Somogy megyei társelnöke.”; Magyar Nemzet 2017. május 27–28. 7. oldal: „Alig burkolt áremelés a szervízdíj?”; Magyar Nemzet 2017. május 25.: „A kormány még nem alakított ki álláspontot, de Lázár személyes véleménye szerint nem lenne jó a vendéglátásban a kötelező szervízdíj bevezetése, mert ez dráguláshoz vezetne. A miniszter szerint az éttermi szolgáltatás áfacsökkentése kellene, hogy finanszírozza a pincérek béremelését.” (vö. kormány.hu 2017. május 18.: „A következő évek téje Magyarország függetlenségének megőrzése”: „A szállodaszövetség által javasolt kötelező borralalót firtató felvetésre azt felelte [Lázár János]: a kezdeményezést a turisztikai ügynökség mérlegeli, de szerinte nem biztos, hogy a kötelező szervízdíj, amelynek nincs hagyománya Magyarországon, minden vendéglátósnak jó lenne.”; kormány.hu 2017. június 1.: „1,7 millió embert sikerült bevonni a kormányzásba”: „A kötelező szervízdíj tervéről a Miniszterelnökség vezetője ismét azt mondta, hogy nem ért egyet az ötlettel, mert szerinte az egyszerű áremelés lenne. Hozzátette, az éttermi áfacsökkentés fedezet lehet az étterem-tulajdonosoknak a pincérek bérének emelésére.”; továbbá: Turizmus Panoráma 2017. június, 6–9. o.: „Vihart vető javaslatok. Kötelező szervízdíj és garantált béremelés”: „A MÉSZ – amelyik 15 évvel ezelőtt szószólója volt a felszolgálati díj bevezetésének és feltételei kialakításának – nem ért egyet annak kötelezővé tételével, mert az a kisvállalkozások és a vidéki vendéglátás helyzetét rendíti meg, ugyanis a piac nem fogad el ilyen mértékű áremelést.” (9. o.); Turizmus Online 2017. május 10.: „Öt százalékos szállásáfat és kötelező szervízdíjat kér az MSZÉSZ alelnöke”: „a Magyar Szállodák és Éttermek

A vendéglátó üzletek üzemeltetői a mai szabályozás szerint maguk döntenek el, hogy alkalmaznak-e vagy nem felszolgálati díjat; vagyis azon üzemeltetők, akik fel akarják számítani azt, e reguláció szerint megtehetik (akár minden, szabályozás szerinti üzemeltető), saját maguk által mérlegelve a különböző körülményeiket (például a fogyasztókra, vendégekre, a munkavállalókra, a versenytársakra, a jövedelmezőségre gyakorolt hatásokat). Az állam által – a kötelezővé tétellel – ebbe beleszólni (túl a jelenlegi reguláció véleményem szerinti elfogadhatatlanságán) a józan ész, a jogállamiság további megcsúfolása lenne, illogikus volna, a „piacot”, a „versenyt” is rombolná, torzítaná, szükségtelenül és aránytalanul korlátozná, a belső piaci szolgáltatásokról szóló, 2006. december 12-i 2006/123/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (a továbbiakban: Irányelv), amely az Európai Unió Hivatalos Lapjának 2006. december 27-i (L 376.) számában jelent meg, rendelkezéseibe is ütközne /ld. pl. Irányelv 15. cikk (2) bekezdés g) pont: „A tagállamok megvizsgálják, hogy jogrendszerük a szolgáltatási tevékenység nyújtására való jogosultságot vagy a szolgáltatási tevékenység gyakorlását az alábbi megkülönböztetésmentes követelmények bármelyikének való megfeleléshez köti-e: [...] g) rögzített legalacsonyabb és/vagy legmagasabb díjtételek, amelyeknek a szolgáltatóknak meg kell felelnie”/.

A 2005 májusi, „a felszolgálati díj bevezetésével összefüggő jogszabályok módosításáról” szóló, Kormány részére készített gazdasági és közlekedési miniszteri, igazságügyi miniszteri előterjesztés(-tervezet), amelynek – abszurd módon és tartalommal – „A” és „B” változata volt, tartalmazta, hogy *a kötelező felszolgálati díjat a fogyasztók egyértelműen áremelésként élnék meg, kedvezőtlen idegenforgalmi hatása is lenne, a kötelező díj beavatkozás a piaci folyamatokba is; szó szerint idézve: „Az »A« változat, a szolgáltatás színvonalától, az éttermi áraktól, a piaci körülményektől és lehetőségektől függetlenül is felszolgálati díjat kell fizetni, amelyet a fogyasztók egyértelműen áremelésként élnék meg. Kedvezőtlen idegenforgalmi hatása is van, mert azoknak az üzleteknek, amelyek éves program alapján előre értékesítik szolgáltatásaikat, azokat éppen az idegenforgalmi szezon kezdetén módosítaniuk kell, mely hatással lehet későbbi üzleti kapcsolataikra is. A kötelező díj, beavatkozás a piaci folyamatokba is. Mindezekről az Ágazati Párbeszéd Bizottság egyes tagjaival, a szakmai képviselőkkel is egyeztetést folytattunk, akik éppen az előzőekben leírtak miatt nem támogatnák a felszolgálati díj kötelező bevezetését. A »B« változat a felszolgálati díjat nem tenné kötelezővé, csak megteremtené a lehetőséget arra, hogy az európai gyakorlathoz hasonlóan az üzemeltető felszolgálati díjat állapíthasson meg maximum 10 % mértékben. A »B« változat nem avatkozik be a piaci folyamatokba, az üzemeltető maga dönti el, hogy felszámol-e ilyen díjat vagy sem.”* (Előterjesztés 2–3. oldal) – végül is 2005-ben a „B” változat került elfogadásra, akkor 15%-os felső határral, amely határ 2009. október 19-től hatálytalan. Emlékezetem szerint 2005-ben az akkori ellenzék a „felszolgálati díj” intézményének bevezetése ellen felszólalt; a diszkriminációs problémákkal kapcsolatos ellenzéki kifogásokra az akkori miniszterelnök (Gyurcsány Ferenc) válaszként azt mondta, hogy majd más területeken is bevezetik ezen (jelentős kedvezményeket, mentességet tartalmazó) szabályozást, amely – a rossz növelése – hál’ Istennek nem következett be, viszont most a Magyar Szállodák és Éttermek Szövetsége (MSZÉSZ) egy másik rosszal, a kötelezőséggel kopogtat az „ablakon”, illetve a Magyar Turisztikai Ügynökség ajtaján, asztalán, s hogy – a „szakmai” kapcsolódás („találkozás”) „okán” – a „hozzá nem értés”-t, a „kedvezést” (önös-önző érdeket) mennyiben fedi át (el) az újdonsült („új seprűs”) „bizonyítási vágy”, ma még talán talány, a jogalkotóknak, s jogalkalmazóknak – nehogy csapdába essenek – mihamarább megfejtendő feladvány.

A felszolgálati díj kötelező bevezetését szorgalmazó, fentiekben hivatkozott ez évi kezdeményezés(ek), amennyiben a felszolgálati díj kötelező bevezetésétől várják az említett problémák megoldását, – a felszolgálati díj kötelező bevezetése melletti érvekként, indokolásként – olyan problémákról szólnak, amelyek annyiban egész egyszerűen a mai reguláció alapján orvosolhatók: az üzemeltetők a jelenlegi szabályozás szerint felszámítják a felszolgálati díjat. Ezzel az állam által nem borzoltatják tovább a fogyasztók és mások idegeit, hanem az üzemeltetők maguk viselik döntéseik következményeit, azaz a

---

Szövetségének (MSZÉSZ) alelnöke egy szakmai konferencián az egységes, öt százalékos áfakulcs és a kötelező szervízdíj bevezetését kérte a kormányzattól. [...] javasolják kötelező szervízdíj bevezetését januártól minden vendéglátóipari egységre, ennek mértéke 8-15 százalék között lenne.”; Turizmus.com 2017. május 10.: „A turizmus a gazdaság húzóágazata lett”; Turizmus Online 2017. május 11.: „Ez történt a Turizmus és Profit 2017 konferencián”; Népszava 2017. május 11.: „Áfacsökkentésre vár a szállodaipar”; Turizmus.com 2017. május 18.: „Kötelező szervízdíj?” – vö. Turizmus.com 2017. március 23.: „Nyereségesen, mégis fehéren”/.

politikások nem „ugornak fejest a semmibe”, nem „mozdulnak árnyékra” (alaptalan, fölösleges politikai csatározásoknak és kudarcoknak is kitéve magukat): azon üzemeltetők, akik alkalmazni akarják – a szerintük „üdvöt” hozó – felszolgálati díjat, felszámítják azt, akik pedig másban látják a reménysugarat, nem követik azt; elvégre a „rendszerátalakítás” utáni harmadik évtizedben például a MSZÉSZ is rábízhatná a döntést az érintett üzemeltetőkre, s valóban ne akarja megmondani – a jogalkotó útján – az egyik „vállalkozás” a másikkal, hogy milyen üzlet-, munkadíjazás-, „felszolgálati díj”-politikát folytasson. Az egyértelműen jogellenes, ha a munkáltató (üzemeltető) nem fizeti ki a munkavállalóknak a „külön jogszabályokban meghatározott adókkal és járulékokkal csökkentett” felszolgálati díjat.

A felszolgálati díj intézményét – az alábbiakban foglaltak szerint – dogmatikai, alkotmányos, fogyasztóvédelmi szempontból is elfogadhatatlannak tartom, az állam által történő kötelezővé tételét pedig a reguláció abszurditásának nagyon nagy mértékű növelése körébe sorolnám.

A) Az alapvető jogok biztosának eljárása

A felszolgálati díj jelenlegi magyar állami szabályozásának és a borraavaló adómentességének megsemmisítése érdekében történő Alkotmánybírósághoz való fordulást – tizennyolcoldalas alkotmánybírósági indítványtervezettel – kérve 2016. április 18-án (2016. április 15-én kelt) beadvány érkezett az alapvető jogok biztosához.¹

Az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala főosztályvezetőjének a – 2016. május 23-i keltezésű, AJB-3480/2016 ügyszámú iratában adott – tájékoztatása szerint az ügyben megkeresték a nemzetgazdasági minisztert, hogy adjon tájékoztatást a panasszal kapcsolatban, amelynek eredményéről hamarosan értesíteni fogják a panaszost. Az alapvető jogok biztosa 2017. január 17-én kelt, AJB-872/2017 ügyszámú

---

¹ Ld. Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) 24. cikk (2) bekezdés e) pont: „(2) Az Alkotmánybíróság [...] e) a Kormány, az országgyűlési képviselők egynegyede, a Kúria elnöke, a legfőbb ügyész vagy az alapvető jogok biztosa kezdeményezésére felülvizsgálja a jogszabályoknak az Alaptörvénnyel való összhangját;” uo. (3) bekezdés a) pont: „(3) Az Alkotmánybíróság a) a (2) bekezdés b), c) és e) pontjában foglalt hatáskörében megsemmisíti az Alaptörvénnyel ellentétes jogszabályt vagy jogszabályi rendelkezést;” az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény 24. § (1) bekezdés: „(1) Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés e) pontja alapján felülvizsgálja a jogszabályoknak az Alaptörvénnyel való összhangját;” uo. 41. § (1) bekezdés: „(1) Ha az Alkotmánybíróság a 24. § vagy a 25-26. § szerinti eljárásában a hatályos jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességét megállapítja, a jogszabályt vagy jogszabályi rendelkezést teljesen vagy részben megsemmisíti.” (a beadvány részét képező alkotmánybírósági indítványtervezetben mind megjelölve és idézve); ld. még az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 2. § (3) bekezdés: „(3) Az alapvető jogok biztosa kezdeményezheti az Alkotmánybíróságnál a jogszabályok Alaptörvénnyel való összhangjának felülvizsgálatát, az Alaptörvény értelmezését, valamint a kihirdetéstől számított harminc napon belül az Alaptörvény és az Alaptörvény módosítása megalkotására és kihirdetésére vonatkozó, az Alaptörvényben foglalt eljárási követelmények megtartásának vizsgálatát;” uo. 34. §: „Az alapvető jogok biztosa az Alkotmánybíróságról szóló törvényben meghatározottak szerint az Alkotmánybírósághoz fordulhat.” A beadvány részét képező alkotmánybírósági indítványtervezetben felülvizsgálni és megsemmisíteni kért rendelkezések a következők: a) a felszolgálati díj mértékének megállapításáról, valamint a felszolgálati díj alkalmazásának és felhasználásának szabályairól szóló 71/2005. (IX. 27.) GKM rendelet (a továbbiakban: R.) rendelkezései; b) a termékek eladási ára és egységára, továbbá a szolgáltatások díja feltüntetésének részletes szabályairól szóló 4/2009. (I. 30.) NFGM-SZMM együttes rendelet (a továbbiakban: R2.) 6. § (2) bekezdés „felszolgálati,” szövegrésze; c) a személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény (a továbbiakban: Szja tv.) 81. § (5) bekezdése, 1. számú melléklet 4.21. alpontja; d) a helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény (a továbbiakban: Htv.) 40/C. § (3) bekezdés b) pontja, 55. § 22. pont a) alpont vonatkozó szövegrésze; e) a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXX. törvény (a továbbiakban: Tbj.) 4. § k) pont 1. alpontja, 24. § (1) bekezdés a) pontja, 26. § (7) bekezdés; f) a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény (a továbbiakban: Tny.) 22. § (1) bekezdés e) pontja; g) a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény végrehajtásáról szóló 168/1997. (X. 6.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. r.) 14. § (5) bekezdés; h) az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény (a továbbiakban: Art.) 31. § (2) bekezdés 28. pontja; i) az önkormányzati adóhatóság hatáskörébe tartozó adók és adók módjára behajtható köztartozások nyilvántartásának, kezelésének, elszámolásának, valamint az önkormányzati adóhatóság adatszolgáltatási eljárásának szabályairól szóló 37/2015. (XII. 28.) NGM rendelet (a továbbiakban: NGM r.) 8-9. melléklet vonatkozó részei.

iratában válaszolt a panaszra.

Az alapvető jogok biztosa annak ellenére, hogy a beadvány részét képező alkotmánybíróági indítványtervezet a következő szövegrészt magában foglalja: „Álláspontunk szerint a felülvizsgálni és megsemmisíteni kért rendelkezések az Alaptörvény B) cikkének (1) bekezdésével, M) cikkének (2) bekezdésével, XV. cikkének (2) bekezdésével és 18. cikkének (3) bekezdésével ellentétesek, megsértik a fogyasztók megfelelő tájékoztatáshoz való jogát, a jogállamiság (jogbiztonság), a megkülönböztetési tilalom (a jogegyenlőség, a diszkrimináció-mentesség, az egyenlő bánásmód), valamint a »jogforrási hierarchia« tiszteletben tartásának alkotmányos követelményét.”² háromoldalas válaszában mindössze az Alaptörvény XV. cikkének (2) bekezdése szempontjából vizsgáldott.³

Az alapvető jogok biztosa a következőket írta: „Tisztelt Uram! Köszönöm, hogy megtisztelt a bizalmával és a felszolgálati díjra, valamint a borraivaló adómentességére vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel kapcsolatos értelmezési problémájával hozzám fordult. Álláspontja szerint a felszolgálati díj jelenleg hatályos szabályozása és a borraivaló adómentessége sérti az Alaptörvény XV. cikkének (2) bekezdése által megfogalmazott megkülönböztetés tilalmát, ezért alaptörvény-ellenes. Beadványában arra kér, hogy forduljak az Alkotmánybíróshoz és kezdeményezzem a kifogásolt szabályozás Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálatát.”; a Nemzetgazdasági Minisztérium válaszában adott tájékoztatás ismertetése után – a 3. oldalon – kifejtve: „A vendéglátás területén adott borraivaló adózási szempontból történő megkülönböztetés és a felszolgálati díjra vonatkozó külön szabályozás 2005. október 1-jétől része az adójogi szabályoknak. *A jogalkotói cél a juttatások megkülönböztetésekor részben a vonatkozó európai gyakorlat átvétele volt, részben pedig a turisztikai, vendéglátást ösztönző gazdaságpolitikai céloknak való megfelelés. Az egyenlő bánásmód követelményének a kérdése pedig ebben a vonatkozásban álláspontom szerint azért nem merülhet fel,* mert arról az alkotmánybíróági gyakorlat tükrében csak akkor beszélhetünk, ha a különbségtétel indokolatlan és egyben az emberi méltóság sérelmével is jár. Ezen második, konjunktív feltétel – azaz az emberi méltóság sérelme – hiányában hátrányos megkülönböztetés nem állapítható meg. A borraivalót megalapozó munkakör (azaz a vendéglátás vagy más szolgáltatási szektor) szerinti különbségtétel pedig objektív alapú megkülönböztetést valósít meg, amely nem kapcsolódik az emberi méltóság alapjához. Mindezekre tekintettel a kifogásolt jogszabályi rendelkezés Alaptörvénnyel való összhangjának megállapítását az Alkotmánybíróshoz szóló 2011. évi CLI. törvény 24. §-a alapján nem kezdeményezem.”

A Nemzetgazdasági Minisztérium válaszában adott tájékoztatás ismertetéséről szóló – az 1–3. oldalon szereplő – rész, a felvezető szöveget⁴ követően, az alábbiakat tartalmazza:

„A jelenlegi szabályok szerint a borraivaló adózása alapvetően kettéágazik: a vendéglátásra vonatkozó speciális szabályok mellett az összes többi esetre az adózási szabályok külön nem térnek ki. Ennek megfelelően a hatályos adójogszabályok szerint a borraivaló adózása nem egységes, eltérő szabályozás érvényesül a vendéglátáson belül és a vendéglátás területén kívül (pl. töltőállomáson, fodrásznál stb.) adott

---

² Az Alaptörvény ezen rendelkezései: „B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.” „M) cikk (2) Magyarország biztosítja a tisztességes gazdasági verseny feltételeit. Magyarország fellép az erőfölénnyel való visszaéléssel szemben, és védi a fogyasztók jogait.” „XV. cikk (2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.” „18. cikk (3) A Kormány tagja törvényben vagy kormányrendeletben kapott felhatalmazás alapján, feladatkörében eljárva, önállóan vagy más miniszter egyetértésével rendeletet alkot, amely törvénnyel, kormányrendelettel és a Magyar Nemzeti Bank elnökének rendeletével nem lehet ellentétes.”

³ Vö. Ajbt. 37. §: „Ha az alapvető jogok biztosa álláspontja szerint a visszásság valamely jogszabály vagy közjogi szervezetszabályozó eszköz felesleges, nem egyértelmű vagy nem megfelelő rendelkezésére, illetve az adott kérdés jogi szabályozásának hiányára vagy hiányosságára vezethető vissza, a visszásság jövőbeni elkerülése érdekében javasolhatja a jogalkotásra vagy a közjogi szervezetszabályozó eszköz kiadására jogosult szervnél jogszabály vagy közjogi szervezetszabályozó eszköz módosítását, hatályon kívül helyezését vagy kiadását, illetve a jogszabály előkészítőjénél jogszabály előkészítését. A megkeresett szerv állásfoglalásáról, illetve esetleges intézkedéséről hatvan napon belül értesíti az alapvető jogok biztosát.”

⁴ „A beadványában kifejtett érvekkel összefüggésben a következőkről szeretném tájékoztatni. A panasszal érintett problémakör alapos áttekintése érdekében megkerestem a Nemzetgazdasági Minisztériumot. A Nemzetgazdasági Minisztérium válaszában az alábbiakról tájékoztatott.”

borravalóra. A borravalót gyakran összetévesztik az ún. felszolgálati díjjal, azonban a két fogalom nem ugyanaz. A borravalóval a szolgáltatással való megelégedettséget szokás kifejezni, míg a felszámításra kerülő felszolgálati díjat (szervízdíjat) a számla tartalmazza (hazánkban általában 10%-os mértékben). A felszolgálati díjat a munkáltatónak tovább kell adnia a munkavállalók részére, ugyanakkor a felszolgálati díj felszámítása nem zárja ki a borravaló adhatóságát. Fontos megjegyezni, hogy a borravaló összege nem szerepel sem a nyugtán, sem a számlán, ezzel ellentétben a felszolgálati díjat a számlán, nyugtán elkülönítetten kell szerepeltetni.

I. A borravaló

A borravaló olyan jutalmul kapott összeg, amit a vásárló, fogyasztó önkéntes elhatározásából, szokásjogi alapon abban az esetben ad, amikor elégedett egy szolgáltatással. Két alapvető típusa különböztethető meg, egyrészt közvetlenül a fogyasztótól kapott borravaló, másrészt a munkáltató által visszaosztott borravaló összege.

A munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (a továbbiakban: Mt.) 52. § (2) bekezdése szerint a munkavállaló a munkáltató előzetes hozzájárulása nélkül harmadik személytől díjazást a munkaviszonyban végzett tevékenységére tekintettel nem fogadhat el, vagy nem köthet ki. Ilyen meghatározott díjazásnak minősül minden olyan vagyoni értékű szolgáltatás, amelyet harmadik személy a munkáltatót megillető szolgáltatáson felül a munkavállalónak nyújt.

A munkavállaló tehát akkor fogadhat el borravalót, ha azt a munkáltató előzetesen engedélyezte. Az engedélyezésre formakényszert az Mt. nem határoz meg, így arra akár szóban, akár a munkáltatónál már kialakult gyakorlat alapján is sor kerülhet, nem szükséges azt írásba foglalni. Lényeges kitétel ugyanakkor, hogy a munkavállaló bére nem csökkenthető olyan indoklással, hogy egyéb juttatásban is részesül.

1. A vendéglátáson kívüli területeken közvetlenül a fogyasztótól kapott borravaló

A személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Szja törvény) 1. számú melléklet 7.2 pontja szerint egyes tevékenységekhez kapcsolódóan adómentes a magánszemély részére más magánszemély(ek) által ingyenesen vagy kedvezményesen juttatott (fizetett) vagyoni érték; *nem alkalmazható* e rendelkezés, ha a juttatás (a fizetés) a magánszemély vagy más által teljesített termékértékesítésre (vagyoni érték átengedésére), *szolgáltatásnyújtásra tekintettel vagy azzal összefüggésben történik* (így különösen nem adómentes a magánszemély által, hálapénz címén megszerzett vagyoni érték).

A fenti előírásra tekintettel a vendéglátáson kívüli területeken közvetlenül a fogyasztótól kapott borravaló az Szja törvény szerint adóköteles jövedelem, tekintettel arra, hogy ugyan adómentes a magánszemély részére más magánszemélytől kapott vagyoni érték, de ez a szabály nem alkalmazható többek között akkor, ha a juttatás szolgáltatásnyújtásra tekintettel vagy azzal összefüggésben történik. A borravalót jellemzően a kapott szolgáltatással való elégedettség kifejezéséeként, ellenszolgáltatás jelleggel szokás adni, így a borravalóra nem alkalmazható az adómentes szabály.

Ebből következően a vendéglátáson kívüli területeken közvetlenül a munkavállalónak nyújtott borravaló a magánszemély adóköteles jövedelme, amely után 15% személyi jövedelemadó és 27% egészségügyi hozzájárulás fizetési kötelezettség keletkezik. Ebben az esetben a megállapított jövedelem 78%-át kell jövedelemként figyelembe venni. Ha egyéni vállalkozó kap borravalót, akkor azt az egyéni vállalkozói bevételként kell bevallania és figyelembe vennie.

2. A vendéglátás területén kapott borravaló

2.1 A vendéglátás területén közvetlenül a fogyasztótól kapott borravaló

Az Szja törvény 1. számú melléklet 4.21 pontja alapján egyes tevékenységekhez kapcsolódóan *adómentes a vendéglátó üzlet felszolgálójaként a fogyasztótól közvetlenül kapott borravaló*. A vendéglátó üzlet felszolgálójaként a fogyasztótól közvetlenül kapott borravaló tehát olyan adómentes jövedelem, amelyet a magánszemélynek

akkor sem kell bevallania, ha egyébként más jövedelme is van.

A társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXX. törvény (a továbbiakban: Tbj.) 4. § k) pont 1. alpontja szerint járulékalapot képező jövedelem a felszolgálati díj, *a vendéglátó üzlet felszolgálójaként a fogyasztótól közvetlenül kapott borralaló*. Ugyanakkor a Tbj. 24. § (1) bekezdés a) pontja alapján a foglalkoztatott nem fizet nyugdíjjárulékot, valamint egészségbiztosítási- és munkaerőpiaci járulékot a borralaló után.

A Tbj. 26. § (7) bekezdése alapján a vendéglátó üzlet felszolgálója a fogyasztótól közvetlenül kapott borralaló után 15% nyugdíjjárulékot fizethet. A vendéglátó üzlet felszolgálója a borralaló után fizethető járulékot a személyi jövedelemadóról benyújtott bevallásában vallja be, a bevallás benyújtására előírt határidőig fizeti meg, továbbá a bevallásában adatot szolgáltat a 15% nyugdíjjárulék alapjáról és összegéről.

2.2 A munkáltató által visszaosztott borralaló

A munkáltató által visszaosztott borralaló esete jellemzően akkor merül fel, ha a szolgáltatást igénybe vevő magánszemély bankkártyával teljesíti a vételárat, és a vásárló a tényleges vételártól magasabb összeget fizet elégedettsége kifejezéseként. Megvalósulhat természetesen úgy is, ha a felszolgálók által készpénzben kapott borralaló a szolgáltató (munkáltató) kasszájába kerül. Mindkettő esetben a borralaló a cég bevételének minősül. Az így befolyt borralalót a munkáltató a munkavállalók között valamilyen szempont alapján újra feloszthatja, ez a kiegészítés azonban már a munkavállaló jogviszonyának megfelelően (jellemzően munkabéreként) adó- és járulékköteles jövedelem.

II. A felszolgálati díj

A szervizdíj, felszolgálati díj a szolgáltatás keretében eladott termékek (ételek, italok) ellenértékén túl a kiszolgálásért külön felszámított tétel az alábbiak szerint.

A felszolgálati díj mértékének megállapításáról, valamint a felszolgálati díj alkalmazásának és felhasználásának szabályairól szóló 71/2005. (IX. 27.) GKM rendelet meghatározása szerint felszolgálati díj a kereskedelemről szóló 2005. évi CLXIV. törvény (a továbbiakban: a kereskedelemről szóló törvény) 2. §-ának 30. pontja szerinti vendéglátás keretében a vendégek felszolgáló közreműködésével történő kiszolgálásért felszámított külön díj. A kereskedelemről szóló törvény szerint vendéglátás a kész- vagy helyben készített ételek, italok jellemzően helyben fogyasztás céljából történő forgalmazása, ideértve az azzal összefüggő szórakoztató és egyéb szolgáltató tevékenységet is.

A felszolgálati díj mértéke jelenleg nincsen jogszabályban meghatározva, jellemzően a vendéglátóegység vezetője határozza meg annak mértékét és összegét. A felszolgálati díjat a fogyasztó részére adott számlán, nyugtán elkülönítetten kell feltüntetni. A felszámított felszolgálati díjat havonta kell a vendéglátásban közvetlenül – az üzletben – közreműködőknek kifizetni. A kifizetésnek meg kell egyeznie a felszolgálati díj befolyt összegének adókkal és járulékokkal csökkentett hányadával.

A felszolgálati díj közreműködők közötti felosztásának szabályairól, arányáról az üzemeltetőnek – ha a munkahelyen munkavállalói érdek-képviselői szervezet működik – az érdekképviselői szervezettel kell írásban megállapodnia. Ha a munkahelyen munkavállalói érdek-képviselői szervezet nem működik, a felszolgálati díj felosztásának arányáról az üzemeltetőnek a közreműködőkkel kell írásban megállapodnia.

Az Szja törvény 1. számú melléklet 4.21. pontja alapján egyes tevékenységekhez kapcsolódóan adómentes a magánszemély által külön jogszabály szerint felszolgálati díj címen megszerzett bevétel. Vagyis a magánszemélynek (felszolgálónak) nem keletkezik személyi jövedelemadó fizetési kötelezettsége a felszolgálati díj után.

A Tbj. 4. § k) pont 1. alpontja szerint járulékalapot képező jövedelem a felszolgálati díj, a vendéglátó üzlet felszolgálójaként a fogyasztótól közvetlenül kapott borralaló. Ugyanakkor a Tbj. 24. § (1) bekezdés a) pontja alapján a foglalkoztatott nem fizet nyugdíjjárulékot, valamint egészségbiztosítási- és munkaerőpiaci járulékot a felszolgálati díj után.

A Tbj. 26. § (7) bekezdése alapján a felszolgálati díj után a foglalkoztató – a foglalkoztatott helyett – 15% nyugdíjjárulékot fizet, míg a foglalkoztatott nem fizet nyugdíjjárulékot, valamint egészségbiztosítási- és munkaerőpiaci járulékot.”

B) Az alapvető jogok biztosa válaszána reflexiója, a szabályozás kritikája

Az alapvető jogok biztosa tehát az Alaptörvény B) cikkének (1) bekezdése, M) cikkének (2) bekezdése és 18. cikkének (3) bekezdése, a jogállamiság (jogbiztonság), a fogyasztók megfelelő tájékoztatáshoz való joga és a „jogforrási hierarchia” tiszteletben tartásának alkotmányos követelménye szempontjából – a beadványban foglaltak ellenére – nem vizsgálódott, amely véleményem szerint elfogadhatatlan.

Különösen érdekes ezek után az alapvető jogok biztosa válaszána utolsó mondatát olvasni: „Őszintén remélem azonban, hogy tájékoztatásom segítségére szolgál, és a jövőben is állok rendelkezésére minden olyan ügyben, amelynek vizsgálatára az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény feljogosít.”

Ahhoz, hogy a tisztelt Olvasó eldönthesse, az alapvető jogok biztosának tájékoztatása, benne a Nemzetgazdasági Minisztérium tájékoztatása mennyire tudott segítségül („nóvummal”) szolgálni a panaszosnak, álljon itt a beadvány részét képező alkotmánybíróági indítványtervezet Indokolásának B) része („Az indítványozói álláspont kifejtése”),⁵ vagyis a fentieket követően érdemesnek tartom újfent megnézni közelebbről, hogy – a panaszos szerint – milyen problémák vetődtek fel a szóban forgó regulációval kapcsolatban.⁶

1. Bevezetés

Magyarországon a felszolgálati díj alkalmazása 2005. október 1-től megengedett,⁷ azelőtt tilos volt.⁸ A

⁵ Az alapvető jogok biztosa válaszána minden mondatát a fentiekben szó szerint idéztem; a beadvány részét képező alkotmánybíróági indítványtervezet 1–2. oldalát, kérelmet magában foglaló részét és Indokolásának A) részét (ld. 1–2. lábjegyzet) az előzőekben ugyancsak ismerttettem.

⁶ Legutóbb ld. *Hámori Antal: A felszolgálati díj és a fogyasztók védelme. Közjogi Szemle* 2016. 3. sz. 49–58.

⁷ Az akkori szabályozás részletes ismertetéséhez, elemzéséhez ld. *Hámori Antal: Felszolgálati díj a magyar jogban*. In: Budapesti Gazdasági Főiskola Tudományos Évkönyve 2006, Stratégiák 2007 és 2013 között. Szerk. *Majoros Pál*. Budapest, Budapesti Gazdasági Főiskola, 2007. (440) 304–316. [„A »felszolgálati díj« bevezetésének lényegét képezi, hogy e díj után a foglalkoztatottnak nyugdíjjárulék- és egészségbiztosítási járulékfizetési kötelezettsége nem keletkezik, a foglalkoztatónak pedig csak 15%-os nyugdíjbiztosítási járulékot kell fizetnie, amely magában foglalja a nyugdíjjárulékot is; a felszolgálati díj után magán-nyugdíjpénztári tagdíjat nem kell fizetni. A »felszolgálati díj« elemzéséhez (kritikájához) látni kell: a felszolgálati díj áfát nem tartalmazó összegét a vendéglátó üzletet üzemeltető vállalkozásnak az értékesítés nettó árbevételeként (tehát árbevételként) kell elszámolnia a fogyasztásról kiállított számla, nyugta alapján; a felszolgálati díjból befolyt összegnek a külön jogszabályokban meghatározott adókkal és járulékokkal csökkentett értékét pedig személyi jellegű egyéb kifizetesként (azaz költségként) kell könyvelnie havonta.” „86/2005. Számviteli kérdés – Hogyan történik a 2005 októbertől bevezetett éttermi felszolgálati díj számviteli elszámolása? (Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat 2005/11. sz.), APEH tájékoztató a felszolgálati díj és a borraivaló utáni járulékfizetési kötelezettségről (Adó és Ellenőrzési Értesítő 2005/11. sz.), APEH tájékoztató a 2005. évi személyi jövedelemadó bevallásával és elszámolásával kapcsolatos kifizetői és munkáltatói feladatokról és az adatszolgáltatásról (uo. 2005/13. sz.; helyesbítette: uo. 2006/1-2. és 3. sz.-ban megjelent APEH közlemény), PM-APEH együttes tájékoztató a felszolgálati díjjal és a borraivalóval kapcsolatos általános forgalmi adó és járulék fizetési kötelezettségekről (uo. 2005/14. sz.), PM-APEH együttes tájékoztató a felszolgálati díjjal kapcsolatos általános forgalmi adó és járulékfizetési-kötelezettség megállapításáról [a 2005. évi 14. számban megjelent tájékoztatás kiegészítése] (uo. 2006/3. sz.), APEH közlemény az adóigazgatási azonosításra alkalmas nyugta adását biztosító pénztárgépek és taxaméterek forgalmazásának, használatának feltételeiről és az azzal összefüggő nyilvántartási, elszámolási és adatszolgáltatási kötelezettségekről (uo. 2006/1-2. sz.), APEH közlemény a felszolgálati díj alkalmazásának, kezelésének szabályairól a vendéglátóhelyeken üzemelő pénztárgépek esetében (uo. 2006/4. sz.)” – 304., 313.] A reguláció 2006-ban az Alkotmánybíróóság előtt indítvánnyal megtámadtatott (1001/B/2006. számú ügy), de az Alaptörvény és az Abtv. rendelkezései folytán az eljárás megszünt: ld. XX/1081-1/2012. AB végzés (2012. január 16.); vö. Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés e) pont, Abtv. 71. § (1) bekezdés.

⁸ Ld. *Hámori Antal: A vendéglátás fogyasztóvédelmi jogi szabályozása*. Budapest, Label Kft., 2003. (328) 18–21. /„A

felszolgálati díj mértékének megállapításáról, valamint a felszolgálati díj alkalmazásának és felhasználásának szabályairól szóló 71/2005. (IX. 27.) GKM rendelet (R.), amely három §-ból áll, kétszer módosult. Az első alkalommal – 2008. december 28-i hatálybalépéssel⁹ – az 1. § (3) bekezdése,¹⁰ amely a második módosítással – 2009.

felszolgálatért (kiszolgálásért), illetve a »teríték«-ért (couvert) ellenérték kérése (felszámítása) akkor is jogellenes, ha azt előre, írásban (pl. az étlapon, itallapon, illetve árlapon) közölték a vendéggel (fogyasztóval); és akkor is, ha az nem százalékban, hanem a Magyar Köztársaság törvényes fizetőeszközében (a Magyar Köztársaság területén törvényes fizetőeszköz szerint) van meghatározva, egyértelműen, könnyen azonosíthatóan és tisztán olvashatóan feltüntetve. A fogyasztóvédelemről szóló törvény »A fogyasztók tájékoztatása« címet viselő IV. fejezetében, az ár feltüntetése szabályainak körében kimondja: »(1) Az árú fogyasztói forgalombahozatalakor a forgalmazó köteles – külön jogszabályban meghatározottak szerint – a fogyasztót írásban tájékoztatni az eladási árról és az egységárról, illetve a szolgáltatás díjáról. (2) Az eladási árat, az egységárat és a szolgáltatás díját a Magyar Köztársaság területén törvényes fizetőeszköz szerint meghatározva, egyértelműen, könnyen azonosíthatóan és tisztán olvashatóan kell feltüntetni. (3) A Magyar Köztársaság területén fogyasztói forgalomba hozott árú és szolgáltatás áráként a fogyasztói forgalomban fizetendő árat kell feltüntetni. (4) Több eladási ár vagy szolgáltatási díj egyidejű feltüntetése esetén az árú eladási árán, vagy a szolgáltatás díján a feltüntetett legalacsonyabb eladási árat vagy szolgáltatási díjat kell érteni.« Az üzletek működéséről és a belkereskedelmi tevékenység folytatásának feltételeiről szóló kormányrendelet kimondja, hogy az árú árat forintban (tehát nem százalékban) fel kell tüntetni. A vendéglátó üzletek kategóriába sorolásáról, valamint ártájékoztatójáról szóló miniszteri rendelet szerint az ártájékoztató (étlap, itallap, árlap, ártábla, egyedi árkiírás) jól olvashatóan a termék neve mellett a Magyar Köztársaság törvényes fizetőeszközében meghatározva tartalmazza az egyes ételek, készítmények, termékek – jellegétől függően – mennyiségére vagy mértékegységére megállapított, a fogyasztói forgalomban fizetendő árat. A felszolgálatért (kiszolgálásért) ellenérték kérése – a Magyar Köztársaság területén törvényes fizetőeszköz szerint meghatározva, egyértelműen, könnyen azonosíthatóan és tisztán olvashatóan feltüntetve is – azért jogellenes, mert a vonatkozó pénzügyi jogi rendelkezéseket sérti; mind az általános forgalmi adó-fizetési kötelezettséget, mind pedig a munka díjazásával kapcsolatos járulékfizetési kötelezettséget sérti. Ahogy azt a fentiekben idézett APEH iránymutatás megfogalmazza: »... a vendéglátóhelyen a szolgáltatásért kifizetett ellenérték nem csak az elfogyasztott étel, ital árat foglalja magába, hanem minden olyan járulékos szolgáltatás ellenértékét, amely ahhoz kapcsolódik (az étel elkészítése, *felszolgálása* stb.).«; a vendéglátásban nem termékértékesítés történik, hanem egy *komplex szolgáltatás*, és ez vonatkozik minden vendéglátó üzletre; a felszolgálat (kiszolgálás) mint munkának a pénzben kifejezett ellenértékét (díjazását) az árképzés során az árreszen belül a költségek, a bérköltségek között kell megjeleníteni, és mind a foglalkoztatottnak (munkavállalónak), mind pedig a foglalkoztatónak (munkáltatónak) viselnie kell a bérjárulékokat. [...]» – 18–19. (hivatkozásokkal)/. Ld. még Gazdasági és közlekedési miniszter, igazságügyi miniszter: Előterjesztés a Kormány részére a felszolgálati díj bevezetésével összefüggő jogszabályok módosításáról. 2005. május (a továbbiakban: Tervezet). Előterjesztés (Budapest, 2005. május 3.) 2.: „A hatályos magyar szabályozás jelenleg nem ad lehetőséget arra, hogy a vendéglátó üzletben az étlapon, az itallapon, illetve árlapon a termék neve mellett feltüntetett fogyasztói áron kívül más címen is fizetessenek a vendéggel. Ennek ellenére – éppen az említett nemzetközi gyakorlatra figyelemmel – hazánkban is előfordul, hogy a felszolgálatért ún. szervízdíjat (felszolgálati díjat) is felszámítanak, amely gyakorlatot – jogellenessége miatt – eddig a fogyasztóvédelmi hatóságok bírságoztak.”; egyes pénzügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2005. évi LXXXII. törvény indokolása (a továbbiakban: Indokolás), „Az 1. §-hoz”: „Az európai gyakorlatnak megfelelően a vendéglátó üzleteknek lehetőségük lesz arra, hogy a »borravalót« legálisan feltüntessék árlapjaikon és az a vendég által fizetett számlában elkülönült tételként megjelenítsék”, és „A 10-11. §-hoz”: „Ezért indokolt az árak megállapításáról szóló 1990. évi LXXXVII. törvény módosításával ennek legális hazai alkalmazását is lehetővé tenni.”. Meglátásunk szerint egy szűk, de annál befolyásosabb gazdasági (vendéglátóipari tulajdonosi) érdekcsoport érvényesítette sajátos, nem fogyasztóbarát, diszkriminatív szempontjait (ld. az alábbiakban), „legalizálva” ezzel az addigi egyértelműen jogellenes és szankcionált gyakorlatot, így szüntette meg a bírságolásokat. Az állam így feladta annak vizsgálatát, hogy az üzemeltetők egy része – a bírságolások ellenére – valójában miért is alkalmaz „felszolgálati díjat” (vö. pl. munkabér közterhei, munkabér, illetve munkabéremelés egy részének „kiváltása” – ld. az alábbiakban).

⁹ Ld. egyes miniszteri rendeleteknek a fogyasztóvédelmi szabályozás változásával összefüggő módosításáról szóló 27/2008. (XII. 20.) NFGM rendelet (a továbbiakban: 1Mód.) 19. §: „Ez a rendelet kihirdetését követő 8. napon lép hatályba, és az azt követő napon hatályát veszti.”

¹⁰ Az R. 1. § (3) bekezdés eredeti szövege: „(3) Az étlapon feltüntetett felszolgálati díj mértéke a vendég által elfogyasztott termékek ét- és itallapon, valamint árlapon feltüntetett, az általános forgalmi adót tartalmazó árának 15%-át nem haladhatja meg. Az előzőek szerint számított felszolgálati díj az általános forgalmi adót is tartalmazza. A fogyasztó részére adott számlán, nyugtán a fogyasztó által fizetendő összegben a felszolgálati díjat elkülönítetten kell feltüntetni.”; az 1Mód. 17. §-a: „A felszolgálati díj mértékének megállapításáról, valamint a felszolgálati díj alkalmazásának és felhasználásának szabályairól szóló 71/2005. (IX. 27.) GKM rendelet 1. § (3) bekezdésének helyébe a következő rendelkezés lép: »(3) A felszolgálati díj mértéke a vendég számára értékesített termékek az általános forgalmi adót tartalmazó árának 15%-át nem haladhatja meg. Az előzőek szerint számított felszolgálati díj

október 19-től – hatálytalan,¹¹ az utóbbival – az alábbiak szerint – az 1. § (1)-(2) bekezdése,¹² és a 2. §¹³ hatályát veszítette¹⁴ (a 3. § a 2005. október 1-jei hatálybalépésről rendelkezik). E módosítások mögött – többek között – szabályozásbeli változások és pontatlan, illetve helytelen szövegezés miatti korrekciós igények álltak.¹⁵

---

az általános forgalmi adót is tartalmazza. A fogyasztó részére adott számlán, nyugtán a fogyasztó által fizetendő összegben a termékek felszolgálati díj nélküli árát és a felszolgálati díjat elkülönítetten kell feltüntetni.«”

¹¹ Ld. a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXLI. törvény módosításával és a belső piaci szolgáltatásokról szóló 2006/123/EK irányelv átültetésével összefüggően egyes miniszteri rendeletek módosításáról szóló 26/2009. (X. 16.) ÖM rendelet (a továbbiakban: 2Mód.) 19. § (1) bekezdés, 21. § 2. pont.

¹² Ld. 2Mód. 4. §.

¹³ Az R. 2. §-a: „E rendelet alkalmazásában a) rendezvény: az üzemeltető által vendéglátó üzletben vagy más helyszínen felszolgáló közreműködésével, előzetes megrendelésre nyújtott zártkörű szolgáltatás, b) közreműködő: az a munkavállaló, aki a vendéglátó üzlet szolgáltatásaiban részt vesz.”

¹⁴ Ld. 2Mód. 21. § 2. pont.

¹⁵ Az *első módosítást* a pontatlan, helytelen megfogalmazás indokolta; ld. R. 1. § (3) bekezdés és 1Mód. 17. §; vö. 1Mód. 21. §: „Ez a rendelet a következő uniós jogi aktusoknak való megfelelést szolgálja: a) a Tanács 73/44/EGK irányelve (1973. február 26.) a háromkomponensű textilszálkeverékek mennyiségi elemzésére vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről – I. melléklet II.9.1. pont [a 15. §]; b) az Európai Parlament és a Tanács 96/73/EK irányelve (1996. december 16.) a kétkomponensű textilszálkeverékek mennyiségi elemzésének egyes módszereiről – II. melléklet [a 12-14. §]; c) az Európai Parlament és a Tanács 96/74/EK irányelve (1996. december 16.) a textiltermékek elnevezéséről – 1. cikk, 6. cikk (4) bek., 8. cikk (1) bek., (2) bek. b) és d) pont, 9. cikk (3) bek. d) pont és 10. cikk (1) bek. b) pont [az 1. §, a 2. §, a 4-8. § és a 10-15. §]; d) a Bizottság 97/37/EK irányelve (1997. június 19.) a textiltermékek elnevezéséről szóló 96/74/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv I. és II. mellékletének a műszaki fejlődéshez történő hozzáigazításáról – 1. cikk 7. pont [a 10. §]; e) a Bizottság 2008/322/EK határozata (2008. április 18.) a kizárólag gyermekbiztos öngyújtók forgalomba hozatalát biztosító és az újszerű öngyújtók forgalomba hozatalát tiltó, tagállamok által meghozandó intézkedések előírásáról szóló 2006/502/EK bizottsági határozat érvényességének meghosszabbításáról [a 19. § (4) bekezdés].” A *második módosítás* mögött jogszabályi változások és pontosítás iránti igények (is) álltak; ld. R. 1. § (1)-(2) bekezdés eredeti szövege: „(1) A vendéglátó üzlet szolgáltatásai után az üzemeltető felszolgálati díjat számíthat fel. (2) A felszolgálati díjat a vendéglátó üzletek kategóriába sorolásáról, valamint ártájékoztatójáról szóló 43/1998. (VI. 24.) IKIM rendelet (a továbbiakban: R.) 1. § (5) bekezdésének a) pontjában meghatározott hagyományos üzemeltetésű rendszerben működő vendéglátó üzletben, rendezvényen – a külön jogszabályban meghatározott munkahelyi vendéglátás és a vendéglátó üzletben folytatott előfizetéses étkeztetés kivételével – lehet felszámolni. Ha a vendéglátó üzlet több értékesítőhellyel rendelkezik, az R. 1. §-a (5) bekezdésében meghatározott üzemelési rendszereket értékesítőhelyenként külön-külön kell figyelembe venni.”; 2Mód. 4. §: „A felszolgálati díj mértékének megállapításáról, valamint a felszolgálati díj alkalmazásának és felhasználásának szabályairól szóló 71/2005. (IX. 27.) GKM rendelet [a továbbiakban: 71/2005. (IX. 27.) GKM rendelet] 1. § (1) és (2) bekezdéseinek helyébe a következő rendelkezések lépnek: »(1) A felszolgálati díj a kereskedelemről szóló 2005. évi CLXIV. törvény 2. §-ának 30. pontja szerinti vendéglátás keretében a vendégek felszolgáló közreműködésével történő kiszolgálásáért felszámított külön díj. (2) A fogyasztó részére adott számlán, nyugtán a felszolgálati díjat elkülönítetten kell feltüntetni.«”, 23. §: „E rendelet 1-12. §-ai, 15-18. §-ai, valamint 22. §-a a belső piaci szolgáltatásokról szóló, 2006. december 27-i 2006/123/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvnek való megfelelést szolgálja.”; vö. R2. 8. § b) pont: „Hatályát veszti [...] a vendéglátó üzletek kategóriába sorolásáról, valamint ártájékoztatójáról szóló 43/1998. (VI. 24.) IKIM rendelet.” (7. §: „Ez a rendelet a kihirdetését követő 8. napon lép hatályba.”); az R2. 8. § b) pontjának kritikájához ld. *Hámori Antal*: A vendéglátó üzletek kategóriába sorolásának jogi szabályozása. *Magyar Jog* 2010. 3. sz. 164-171., vö. *Hámori Antal*: A szálláshely osztályba, a vendéglátó üzlet kategóriába sorolása bejelentésének jogi természetéről. *Magyar Jog* 2008. 6. sz. 423-428. Megemlítendő, hogy az R. 1. §-ának jelenleg hatályos (1) bekezdése bizonyos szempontból tágabbnak tűnik, mint az R. 1. §-ának eredeti (2) bekezdése, mert a munkahelyi vendéglátás és a vendéglátó üzletben folytatott előfizetéses étkeztetés körében is történhet a kiszolgálás felszolgáló közreműködésével; ugyanakkor kérdés, hogy az R. 1. § (4) bekezdés első mondata szerinti „üzlet” kizárja-e az üzleten kívüli rendezvényt, és akkor a második módosítás e tekintetben szűkít? A pontosítás („helyesbítés”) szempontjából kérdés, hogy az R.-ben – vö. a pénzügyi jogi szabályozással (ld. az alábbiakban – „magánszemély”, „foglalkoztatott”) –: „A »közreműködő« csak a felszolgáló?” – vö. R. 1. § (4) bekezdés első mondat: „Az (1) bekezdés szerint felszámított felszolgálati díjat havonta kell a vendéglátásban közvetlenül – az üzletben – közreműködőknek kifizetni.”, vagy arról van szó, hogy az R. 1. §-ának jelenleg hatályos (1) bekezdése a „felszolgáló”-val mindössze a *közvetett kiszolgálást* fejezi ki, amelyre kiterjed a felszolgálati díj, de az R. 1. § (4) bekezdésének első mondata mutatja meg, hogy kik részesülnek a felszolgálati díjból, akik azonban nemcsak a

2. Az R. jelenleg hatályos szabályai – értelmezési kérdések és kritika

Az R. jelenleg hatályos szabályai szerint a *felszolgálati díj* a kereskedelemről szóló 2005. évi CLXIV. törvény (a továbbiakban: Kertv.) 2. §-ának 30. pontja szerinti *vendéglátás*¹⁶ keretében a vendégek *felszolgáló közreműködésével* történő *kiszolgálás*ért felszámított külön díj,¹⁷ amit havonta kell a *vendéglátásban közvetlenül – az üzletben – közreműködőknek* kifizetni.¹⁸ A kifizetésnek meg kell egyeznie a felszolgálati díj befolyt összegének – külön jogszabályokban meghatározott – adókkal és járulékokkal csökkentett hányadával.¹⁹ A felszolgálati díj *közreműködők* közötti felosztásának szabályairól, arányáról az üzemeltetőnek – ha a munkahelyen munkavállalói érdek-képviselői szervezet működik – az érdek-képviselői szervezettel kell írásban megállapodnia.²⁰ Ha a munkahelyen munkavállalói érdek-képviselői szervezet nem működik, a felszolgálati díj felosztásának arányáról az üzemeltetőnek a közreműködőkkel kell írásban megállapodni.²¹ Az R. e rendelkezéseken kívül még azt tartalmazza, hogy a fogyasztó részére adott számlán, nyugtán a felszolgálati díjat elkülönítetten kell feltüntetni.²²

Az R. jelenleg hatályos szabályai alapján véleményünk szerint továbbra is *kérdés*: az R.-ben a „*vendéglátásban közvetlenül – az üzletben – közreműködők*” csak *felszolgálók*, vagy mások is; tehát *kiknek jár a felszolgálati díj?*²³

Értelmezésünkben az R. 1. § (1) bekezdése szerinti „*közreműködés*”-től „*elválnak*” az R. 1. § (4)-(5) bekezdése szerinti *közreműködők*, mivel a „*vendéglátásban közvetlenül – az üzletben – közreműködők*” tágabb kört fog át, mint a „*felszolgáló*”. A felszolgálati díjat csak a *felszolgáló közreműködésével* történő *kiszolgálás*ért szabad felszámítani, de egyrészt a *felszolgáló* is csak *közreműködik* (más, a *vendéglátásban közvetlenül – az üzletben – közreműködők* mellett) a *kiszolgálásban*, másrészt a felszámított *felszolgálati díj* havi kifizetése a *vendéglátásban közvetlenül – az üzletben – közreműködők* körére terjed ki, márpedig a *vendéglátásban közvetlenül – az üzletben – nemcsak felszolgálók* működnek közre (ld. pl. *üzletvezető, barman, vendéglátóipari eladó*); vagyis az R. 1. § (4)-(5) bekezdése szerinti „*közreműködők*” nemcsak a *felszolgálókra* terjed ki.²⁴

Összefoglalóan a feltett kérdés első felére a *válasz* véleményünk szerint: az R. 1. §-ának jelenleg hatályos (1) bekezdése a „*felszolgáló*”-val mindössze a *közvetett kiszolgálást* fejezi ki, amelyre kiterjed a *felszolgálati díj*, és az R. 1. § (4) bekezdésének első mondata „*mutatja meg*”, hogy kik részesülnek a *felszolgálati díjből*, akik azonban *nemcsak a felszolgálók*.²⁵

---

felszolgálók (részletesen ld. az alábbiakban), ld. *Hámori* (2007) i.m. 311. A belső piaci szolgáltatásokról szóló, 2006. december 12-i 2006/123/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (a továbbiakban: Irányelv), amely az Európai Unió Hivatalos Lapjának 2006. december 27-i (L 376.) számában jelent meg, és 2006. december 28-tól hatályos, véleményünk szerint nem teszi szükségessé a *felszolgálati díj* 15%-os felső határának eltörlését, vagyis az R. 1. § (3) bekezdésének hatályon kívül helyezését (részletesen ld. az alábbiakban). A 2Mód. 23. §-a tartalmazza a 2Mód. 4. §-át, de nem foglalja magában a 2Mód. 21. § 2. pontját, amely a 15%-os felső határt tartalmazó 1. § (3) bekezdést hatályon kívül helyezte.

¹⁶ Ld. Kertv. 2. § 30. pont: „E törvény alkalmazásában [...] 30. *vendéglátás*: kész- vagy helyben készített ételek, italok jellemzően helyben fogyasztás céljából történő forgalmazása, ideértve az azzal összefüggő szórakoztató és egyéb szolgáltató tevékenységet is”.

¹⁷ Ld. R. 1. § (1) bekezdés.

¹⁸ Ld. R. 1. § (4) bekezdés első mondat.

¹⁹ Ld. R. 1. § (4) bekezdés második mondat (ld. általános forgalmi adó, nyugdíjjárulék, részletesen az alábbiakban).

²⁰ Ld. R. 1. § (5) bekezdés első mondat.

²¹ Ld. R. 1. § (5) bekezdés második mondat.

²² Ld. R. 1. § (2) bekezdés.

²³ A Tervezet melléklete csak *felszolgálókat* említ: „A külön jogszabály rendelkezik arról, hogy a *felszolgálati díjat* a *felszolgálóknak* ki kell fizetni.” (11.); az *Indokolás* viszont már a „*vendéglátó üzlet tevékenységében közreműködő magánszemélyek*”-ről szól: „A *felszolgálati díj mértékéről, feltüntetéséről és felszámításának módjáról* külön jogszabályok rendelkeznek, mint ahogy a külön jogszabály mondja ki azt is, hogy a *felszolgálati díjat* a *vendéglátó üzlet tevékenységében közreműködő magánszemélyek között* ki kell osztani. [...]” (ld. *Indokolás*, „Az 1. §-hoz”).

²⁴ Megjegyezzük, a Tervezet „*felszolgálói díj*” megfogalmazással is élt, azonban nem ez vált a szabályozás részévé, s persze ezen elnevezés is csak elnevezés, azaz nem „*tartalom*”.

²⁵ Ezt alátámasztani látszik az Szja tv. 1. számú mellékletének 4.21. alpontja, mivel az a *felszolgálati díj*

Kérdés, hogy a „vendéglátásban közvetlenül – az üzletben – közreműködők” köre kiterjed-e például az „üzletben” raktáros munkakört betöltő személyekre?

Az, hogy a „vendéglátásban közvetlenül – az üzletben –” az *üzemeltető vendéglátása*, vagyis nem Magyarország vendéglátása (vagy „a vendéglátás” – mint olyan) szempontjából értendő, az R. 1. §-ának rendelkezéseiből értelmezésünk szerint egyértelműen következik, ugyanis azok címzettje az „üzemeltető”. Kérdés, hogy az „üzlet” (a „munkahely”) minden munkavállalója a „vendéglátásban közvetlenül közreműködők” körébe tartozik-e (az értelmezésre csak ráérősít-e a „– az üzletben –” szövegrész); vagyis arról van-e szó, hogy az „üzlet” minden munkavállalója az üzemeltető vendéglátásában *közvetlenül* közreműködő,²⁶ és például a taxis, aki a vendéget az üzlethez fuvarozza, a közvetetten közreműködő, vagy mind a közvetlenül, mind a közvetetten „közreműködők” az „üzletben” belül értelmezendők?

Eme utóbbi értelmezésen belül kérdés, hogy például a szakács, a cukrász – az R. szerint – közvetlenül vagy közvetetten közreműködőnek minősül-e? Amikor a szakács, a cukrász a vendég asztalánál készíti, tálalja az ételt (pl. valamilyen flambírozott különlegességet), akkor egyértelműen közvetlenül közreműködőnek (a „vendéglátásban közvetlenül – az üzletben – közreműködők”-nek) tűnik, de amikor – mint általában – a konyhában tevékenykedik („süt, főz”), vajon közvetlenül közreműködik, a „vendéglátásban közvetlenül – az üzletben –” közreműködik? A Kertv. vendéglátás definíciója alapján – eme utóbbi értelmezés szerint is – mindkét esetben: a válasz inkább igenlő.²⁷ Ezt alátámasztani látszik az is, hogy a Kertv. alkalmazásában „üzlet: kereskedelmi tevékenység folytatása céljából létesített vagy használt épület, illetve önálló rendeltetési egységet képező épületrész, helyiség, ideértve az elsődlegesen raktározás, tárolás célját szolgáló olyan épületet vagy épületrészt is, amelyben kereskedelmi tevékenységet folytatnak”;²⁸ „árusítótér: az üzletben belül a termék vásárlóknak történő bemutatására és értékesítésére szolgáló terület”;²⁹ továbbá a kereskedelmi tevékenységek végzésének feltételeiről szóló 210/2009. (IX. 29.) Korm. rendelet 28. §-ának d) pontja szerint e rendelet alkalmazása szempontjából „melegkonyhás vendéglátóhely: meleg- és hideg ételeket, cukrászati készítményeket, sütő- és édesipari termékeket, kávé, szeszesitalt és szeszesmentes italokat forgalmazó üzlet, ahol az ételeket meghatározóan a helyszínen készítik”; vagyis az „üzlet” fogalmába nemcsak az „árusítótér” („fogyasztótér”, „vendégtér”) értendő, hanem például a konyha és a raktár is.

Kérdés tehát ezek után, hogy hol a „határ”? Az utóbbi értelmezésen belül: vajon a „mosogató” munkakörben foglalkoztatott munkavállaló, amikor a drinkbár-pultban – akár a barman-nel együtt – mosogatja a poharakat (vagy egyébként is), a „vendéglátásban közvetlenül – az üzletben – közreműködő”? S a „takarító” munkakörben foglalkoztatott munkavállaló, amikor a vendégtérben a nyitvatartási idő alatt például a szőnyegre esett ételt összesöpri (vagy egyébként is), ilyenek minősül?

Az „üzlet” kapcsán az is kérdés, hogy az ún. „házon kívüli rendezvény” esetében, amikor noha van a vendéglátásban közvetlenül közreműködő, nem szabad alkalmazni a felszolgálati díjat? Ha az „üzlet” fogalmát szorosan vesszük, akkor nem szabad, de ha kiterjesztően (figyelemmel a felszolgálati díj céljára³⁰), akkor fel szabad számítani azt.

---

vonatkozásában a „*magánszemély*”-t tartalmazza, és a fogyasztótól közvetlenül kapott borralaló tekintetében szerepelteti a „*felszolgáló*”-t.

²⁶ Ezt látszik erősíteni az Indokolásnak a „vendéglátó üzlet tevékenységében közreműködő magánszemélyek” idézett szövegrésze (ld. Indokolás, „Az 1. §-hoz”).

²⁷ A „helyben készített ételek” „forgalmazása” inkább magában foglalja ezen ételek elkészítését, mint pusztán feltételezi azt. A vendéglátás ugyanis egy komplex szolgáltatás, amely felöleli a „termelés”-t is, vegyes típusú, illetve vállalkozási szerződésről van szó, nem egyszerűen adás-vételről; kétségtelen, a belkereskedelemtől szóló 1978. évi I. törvény 8. §-a szerinti vendéglátás-definíció ezt jobban tükrözte: „A vendéglátás ételek, italok készítése és eladása fogyasztóknak, felhasználóknak, viszonteladóknak, továbbá a vendéglátással összefüggő szórakoztató és egyéb szolgáltató tevékenység; a munkahelyen a dolgozók, valamint az oktatási és nevelési intézményekben a tanulók és a gyermekek étkeztetése.”; részletesen ld. *Hámori* (2003) i.m. 14-18.

²⁸ Ld. Kertv. 2. § 27. pont.

²⁹ Ld. Kertv. 2. § 1. pont.

³⁰ Ld. R. 1. § (1) bekezdés: „[...] vendéglátás keretében a vendégek felszolgáló közreműködésével történő kiszolgálásáért [...]”; az R. 1. § (4) bekezdésének első mondatában az „üzlet” ráérősít az üzemeltető vendéglátására.

Ismereteink szerint az említett *értelmezési problémák* tarka képet mutatnak a gyakorlatban, amelyek jelentős tisztázásra, megfelelő hivatásos jogalkalmazói reflexióra szorulnak, és persze a jogalkotó is a dilemma után járhat(ott volna), mert a kifejtettek szerint nagyon is indokoltnak tűnik; hiszen nem mindegy, hogy azok részesülnek-e a felszolgálati díjban, akiknek jár, vagy azok is, akiknek nem jár, sértve az előbbieket jogát (véleményünk szerint az egyértelműen jogellenes, ha az üzemeltető a felszolgálati díj egy részét megtartja magának). Azt gondoljuk, hogy a felvetett értelmezési kérdések a jogbiztonság követelménye szempontjából is relevánsak.³¹

Kétségtelen, „nem árt”, ha a jogalkotó és a jogalkalmazó a józan észnek³² megfelelően a természetes valósághoz igazodik, vagyis finoman fogalmazva nem rugalmatlan; tehát, a felszolgálati díj állami megengedéséhez képest, a „*vendéglátásban közvetlenül – az üzletben – közreműködők*” köre nem szűkül le a felszolgálati munkakörre, de ugyanakkor nem is „határtalan”,³³ és a pénzügyi jogi jogalkotás is ehhez kötődik. Mielőtt azonban áttérnénk bonyolultabb (pénzügyi jogi) területre, szeretnénk rámutatni egyrészt a 15%-os felső határ eltörlésének – véleményünk szerint – súlyosan aggályos voltára, másrészt pedig magának a felszolgálati díjnak az elfogadhatatlanságára, amely miatt annak idején (2005-ben) – emlékezetünk szerint – az akkori ellenzék felszólalt.

A felszolgálati díj abszurditását jól mutatja a 15%-os felső határ eltörlésének következménye, amely szerint a fogyasztó (vendég) a bruttó díj³⁴ akár dupláját is fizetheti, ami nyilvánvalóan a józan ésszel szembe megy

---

³¹ Vö. Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés: „Magyarország független, demokratikus jogállam.”; a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény 2. § (1) bekezdés: „A jogszabálynak a címzettek számára egyértelműen értelmezhető szabályozási tartalommal kell rendelkeznie.” Véleményünk szerint az R. idézett rendelkezési alapján az egyértelmű, hogy a felszolgálati díjat az R. szerinti közreműködőknek ki kell fizetni, az arány a közreműködők között értendő, vagyis az üzemeltető abból jogszerűen nem tarthat meg magának semmit (a jogsértésekkel szemben pedig megfelelően fel kell lépni); a kérdés az, hogy kik az R. szerinti közreműködők.

³² Ld. pl. Alaptörvény 28. cikk: „A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.”

³³ Vö. pl. a borraló vendég szándéka szerinti rendeltetése (ld. az alábbiakban).

³⁴ A fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény (a továbbiakban: Fgytv.) 14. §-ának (1)-(7) bekezdése jelenleg a következő szabályokat foglalja magában: „(1) A fogyasztót – a (2) bekezdésben meghatározott kivétellel – a külön jogszabályban meghatározottak szerint írásban tájékoztatni kell a fogyasztóknak megvételre kínált termék eladási áráról és egységáráról, illetve a szolgáltatás díjáról. (2) Nem kell alkalmazni e § rendelkezéseit az árverés útján értékesítendő termékre, ha annak kikiáltási (induló) árát az árverési tájékoztató meghatározza. (3) Az eladási árat, az egységárat, illetve a szolgáltatás díját egyértelműen, könnyen azonosíthatóan és tisztán olvashatóan kell feltüntetni. (4) Az eladási árat és az egységárat, illetve – határon átnyúló szolgáltatásnyújtás kivételével – a szolgáltatás díját Magyarország törvényes fizetőeszközében kifejezve, a fizetőeszköz nemét (forint) vagy annak rövidítését (Ft) megjelölve kell feltüntetni. (5) A termék eladási áráként és egységáraként, illetve a szolgáltatás díjaként a fogyasztó által ténylegesen fizetendő, az általános forgalmi adót és egyéb kötelező terheket is tartalmazó árat kell feltüntetni. (6) Ha a termékre vonatkozó kereskedelmi kommunikáció megjelöli a termék eladási árát – amennyiben jogszabály eltérően nem rendelkezik –, az egységárat is meg kell adni. (7) Több eladási ár vagy szolgáltatási díj egyidejű feltüntetése esetén a vállalkozás köteles a feltüntetett legalacsonyabb eladási ár vagy szolgáltatási díj felszámítására.” Az Fgytv. alkalmazásában (a jelenleg hatályos 2. § szerint): „a) fogyasztó: az önálló foglalkozásán és gazdasági tevékenységén kívül eső célok érdekében eljáró természetes személy, aki árut vesz, rendel, kap, használ, igénybe vesz vagy az áruval kapcsolatos kereskedelmi kommunikáció, ajánlat címzettje. A békéltető testületre vonatkozó szabályok alkalmazásában – a fogyasztói jogviták online rendezéséről, valamint a 2006/2004/EK rendelet és a 2009/22/EK irányelv módosításáról szóló, 2013. május 21-i 524/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet alkalmazásának kivételével – fogyasztónak minősül a fentiekben túlmenően az önálló foglalkozásán és gazdasági tevékenységi körén kívül eső célok érdekében eljáró, külön törvény szerinti civil szervezet, egyházi jogi személy, társasház, lakásszövetkezet, mikro, kis- és középvállalkozás is, amely árut vesz, rendel, kap, használ, igénybe vesz vagy az áruval kapcsolatos kereskedelmi kommunikáció, ajánlat címzettje.” „f) termék: minden birtokba vehető forgalomképes ingó dolog – ide nem értve a pénzt, az értékpapírt és a pénzügyi eszközt – és a dolog módjára hasznosítható természeti erő, g) szolgáltatás: termék, ingatlan vagy vagyoni értékű jog értékesítésén kívül minden olyan – ellenszolgáltatás fejében végzett – tevékenység, amely a megrendelő, illetve megbízó igényének kielégítésére valamely eredmény létrehozását, teljesítmény nyújtását vagy más magatartás tanúsítását foglalja magában,” „l) áru: a termék, az ingatlan és a vagyoni értékű jog, valamint a szolgáltatás, m) eladási ár: a termék egy egységére vagy adott mennyiségére vonatkozó ár, n) egységár: a termék e törvény végrehajtására kiadott jogszabályban meghatározott mértékegységére

(a kétezer forintos rántott szelet négyezerért kelne el). E változáshoz képest mely' hatóság, bíróság mondja (húzza) meg a mércét, vagy talán az ezerszázalékos felszolgálati díj is normális (jogszerű) jelenség?

Erre persze mondják egyesek, hogy a tájékoztatási követelményeknek megfelelnek, s így az (a „döntés”, a vendég „döntése”) a „szerződési szabadság” része. Ha pedig a tájékoztatási követelményeknek nem felelnek meg, akkor a felszolgálati díj felszámítása jogellenes, és a vendég nem köteles azt megfizetni. Meglátásunk szerint ebből a szempontból is érdemes szemügyre venni a felszolgálati díj felszámításával kapcsolatos tájékoztatási előírásokat és gyakorlatot.

A termékek eladási ára és egységára, továbbá a szolgáltatások díja feltüntetésének részletes szabályairól szóló 4/2009. (I. 30.) NFGM-SZMM együttes rendelet (R2.) 6. § (2) bekezdése – 2009. szeptember 23-ai hatálybalépéssel³⁵ – kimondja: ha a vállalkozás valamely termék forgalmazásával közvetlen összefüggésben nyújtott szolgáltatásért külön díjat számít fel (így különösen a felszolgálati, szállítási, kiszállási díjat), a külön díjat a termék árának feltüntetésére vonatkozó szabályok szerint, az érintett termék árával együtt (ugyanazon árkiíráson vagy árjegyzéken) kell feltüntetni.³⁶

Az R2. 2. §-ának (1) bekezdése alapján a termék eladási árát – a (2) és a (4) bekezdésben meghatározott kivétellel – a) a terméken, annak csomagolásán vagy a termékhez egyéb módon rögzítve, vagy b) a közvetlenül a termék mellett elhelyezett egyedi árkiíráson vagy a fogyasztó számára a megvenni kívánt termék kiválasztásakor könnyen hozzáférhető árjegyzéken (ideértve az étel-, illetve itallapot is) kell feltüntetni.³⁷ A 2. § (4) bekezdése szerint a Kertv.-ben meghatározott vendéglátás keretében értékesített termék vonatkozásában az eladási árát vagy az egységárát kell feltüntetni.³⁸

Az R2. 3. §-ának (1) bekezdése értelmében a termék egységárát, ha az nem egyezik meg a termék eladási

---

vonatkozó ár,” „q) kereskedelmi kommunikáció: a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló törvényben ekként meghatározott fogalom”. A fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XLVII. törvény 2. §-ának e) pontja alapján e törvény alkalmazásában: „e) kereskedelmi kommunikáció: a vállalkozás önálló foglalkozásával vagy gazdasági tevékenységével közvetlenül összefüggésben történő információközlés, függetlenül annak megjelenési módjától, eszköztől”, a b) pont szerint „vállalkozás: aki a kereskedelmi gyakorlat tekintetében önálló foglalkozásával vagy gazdasági tevékenységével összefüggő célok érdekében jár el”. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2003. évi V. törvény 8:1. § (1) bekezdés 3-4. pontja alapján e törvény alkalmazásában „3. fogyasztó: a szakmája, önálló foglalkozása vagy üzleti tevékenysége körén kívül eljáró természetes személy; 4. vállalkozás: a szakmája, önálló foglalkozása vagy üzleti tevékenysége körében eljáró személy”. A „fogyasztó” fogalmához ld. pl. *Hátori Antal: A fogyasztók védelme és az új Ptk. Magyar Jog 2015. 5. sz. 257-273.; Hátori Antal: A nem természetes személy laikusok fogyasztói védelmének változásai (A „fogyasztó” fogalom változásai a magyar jogban – különös tekintettel az Fgytv.-re és az új Ptk.-ra). In: Multidiszciplináris kihívások, Sokszínű válaszok 3. Szerk. Hamar Farkas. Budapest, Budapesti Gazdasági Főiskola, 2013. (85) 28-32.; Hátori Antal: A fogyasztó fogalom aktuális jogalkotási és jogalkalmazási dilemmái. *Agora 2012. 9. sz. 45-64.; Hátori Antal: A vállalkozások fogyasztói minősége. *Gazdaság és Jog 2012. 9. sz. 8-11.; Hátori Antal: Kötelező jótállás – fogyasztóvédelem. *Gazdaság és Jog 2011. 6. sz. 21-24.; Hátori Antal: A „fogyasztó”-fogalom „dilemmái” különös tekintettel az Fgytv. módosításában és az új Ptk.-javaslatban foglaltakra. *Magyar Jog 2009. 2. sz. 88-97.*****

³⁵ Ld. a termékek eladási ára és egységára, továbbá a szolgáltatások díja feltüntetésének részletes szabályairól szóló 4/2009. (I. 30.) NFGM-SZMM együttes rendelet módosításáról szóló 21/2009. (IX. 15.) NFGM-SZMM együttes rendelet (a továbbiakban: R3.) 6-7. §: „6. § (1) Ez a rendelet – a (2) bekezdésben meghatározott kivétellel – a kihirdetését követő 8. napon lép hatályba. (2) Az 5. § az e rendelet kihirdetését követő 30. napon lép hatályba. 7. § Az R. 6. § (2) bekezdésében az »(ugyanazon árkiíráson, árjegyzéken vagy árlapon)« szövegrész helyébe az »(ugyanazon árkiíráson vagy árjegyzéken)« szöveg lép.”

³⁶ E rendelkezés szempontjából is elmondható, hogy a fogyasztók számára (is) nagyon hátrányos változást hozott az R2. 8. §-ának b) pontja: a vendéglátó üzletek kategóriába sorolásáról, valamint ártájékoztatásáról szóló 43/1998. (VI. 24.) IKIM rendelet hatályon kívül helyezése; ld. (a motivációkhoz is) *Hátori: i.m. (9. jegyzet, 2010.)*. A felszolgálati díjjal kapcsolatos fogyasztóvédelmi hatósági gyakorlathoz ld. például Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság: Összefoglaló jelentés. A vendéglátó-ipari vállalkozások, a közterületi, illetve alkalmi értékesítést végző kereskedők, valamint a személyszállító szolgáltatást nyújtók tevékenységének nyári ellenőrzéséről, kiemelt figyelemmel a turisták által kedvelt helyszínekre, Budapest, 2016. szeptember 22. 12 o.: „Azok a felszolgáló közreműködésével üzemelő vendéglátó-ipari egységek, amelyek felszolgálati díjat érvényesítettek a vendéglátás során, a felszolgálati díjról és annak mértékéről 1-1 esetet kivéve minden esetben tájékoztatták a fogyasztókat.” (5. o.).

³⁷ Ld. R3. 1. §.

³⁸ Ld. R3. 2. §.

árával, a) a terméken, annak csomagolásán vagy a termékhez egyéb módon rögzítve, vagy b) a közvetlenül a termék mellett elhelyezett egyedi árkiíráson vagy a fogyasztó számára a megvenni kívánt termék kiválasztásakor könnyen hozzáférhető árjegyzéken (ideértve az étel-, illetve itallapot is) kell feltüntetni.³⁹

Az R2. 4/A. §-a pedig tartalmazza, hogy az olyan vendéglátó üzlet esetében, ahol a vendéget felszolgáló közreműködésével szolgálják ki, az üzlet étel- és italválasztékához kapcsolódó eladási árakat, illetve egységárakat bemutató árjegyzéket az üzlet bejáratán kívül, annak közelében is el kell helyezni.⁴⁰

Az R2. rendelkezései kapcsán érdemes felhívni a figyelmet arra, hogy – véleményünk szerint – a felszolgálási díj és a szállítási, kiszállási díj között dogmatikai szempontból is jelentős különbség van, mert a *felszolgálási díj szerinti kiszolgálás lényegi sajátja (szerves része) a szolgáltatásnak, az üzletben történik*, amelyért a vendég díjat fizet (ráadásul a *vendéglátás*, a vendéglátó szolgáltatás *komplex, sajátos* szolgáltatás⁴¹), ami a szállításról és a kiszállásról nem mondható el.⁴²

Ami pedig a tájékoztatásbeli különbségeket illeti: a) a 15%-os felső határ eltörlésével a „mérték” az R.-ben nem jelenik meg, s így (szó szerinti, kifejezett) ellentmondás nincsen például az Fgytv. 14. §-ának (4) bekezdésével, de a „mérték” a gyakorlatban „mértéktelenül” tovább él (az R. ekként hatályosul), ami a szabályozás korrekciójának szükségességét is felveti;⁴³ b) a tájékoztatási gyakorlat rendkívül tarka, mondhatni, nagy mértékben nem fogyasztóbarát [%-os, kis betűs, hiányos, „eldugott”: sérti az Fgytv. 14. §-ának (3)-(4) bekezdését], ami hatékony jogalkalmazói fellépést kíván.

3. Az R. dogmatikai, alkotmányossági problémái – a fogyasztóvédelem megtorpanásai

3.1. A felszolgálási díj természete

A *felszolgálási díj* – az említettek szerint – a vendéglátásban közvetlenül (az üzletben) közreműködők munkájának díjazására, jövedelemként szolgál; vagyis nem más, mint *munka díjazása*, voltaképpen egyfajta „teljesítménybérezés” (legalábbis a forgalomhoz igazodik).⁴⁴ E közreműködők – az ismertett konjunktív feltételek fennállása esetén – azért részesülnek (a munkabéren túl) felszolgálási díjban, mert „*kiszolgál*nak”. Ez a megoldás ellentmond annak a koncepciónak, hogy „a vendéglátó helyen a szolgáltatásért kifizetett ellenérték nem csak az elfogyasztott étel, ital árát foglalja magába, hanem minden olyan járulékos szolgáltatás ellenértékét, amely ahhoz kapcsolódik (az étel elkészítése, felszolgálása stb.)”.⁴⁵

A szabályozás alapján egyértelműen lehet látni, hogy a *felszolgálási díj nem azonos a borralalóval*; noha a Tervezet indokolása szerint: „A tervezett szabályozás a felszolgálási díjat azért legalizálja, hogy ezáltal a borralaló ne zsebből zsebbe vándoroljon, hanem nyomon követhető legyen.”⁴⁶ Ezt a szándékot tükrözi a következő mondat is: „A vendég által önkéntesen adott borralaló sorsa nem követhető nyomon, a döntő hányada zsebből zsebbe vándorol, ez után személyi jövedelemadót annak ellenére sem fizetnek, hogy erre a hatályos rendelkezések szerint is kötelesek lennének azok, akik kapják.”⁴⁷ A Tervezetben a szövegező –

³⁹ Ld. R3. 3. §.

⁴⁰ Ld. R3. 5. §.

⁴¹ Részletesen ld. *Hámori* (2003) i.m. 14-18.

⁴² A vendéglátásban, amikor ún. „házon kívüli rendezvény”-ről, „kitelepülés”-ről, „kiszállítás”-ról, és ennél fogva „szállítás”-ról van szó, a bruttó díj magában foglalja a „kitelepülés”-sel, „kiszállítás”-sal, „szállítás”-sal kapcsolatos költségeket, így a helyben (az üzletben) történő fogyasztáshoz képest fennálló többletmunka díjazásának költségeit is; amikor pedig pusztán étel, ital házhozszállítása történik, és a távolságra tekintettel külön szállítási díjat számíthatnak fel, akkor éppúgy nem üzletben történő fogyasztásról (szolgáltatás-igénybevételről) van szó, mint amikor például a bútort a forgalmazó szállítja el az üzletből a fogyasztó otthonába (a fogyasztó persze a forgalmazó szállítása hiányában sem fogyasztja el a bútort az üzletben, hanem otthon használja el, de forgalmazói szállítás nélkül nem fizet külön szállítási díjat, miként a vendég sem, amikor saját maga hozza el a vendéglátó üzletből az ételt, italt).

⁴³ Bővebben ld. az alábbiakban.

⁴⁴ Ld. a következőkben a pénzügyi jogi szabályozást.

⁴⁵ Ld. 2000/124. APEH iránymutatás (a számla kötelező adattartalma vendéglátó-ipari szolgáltatás esetén – megerősítette az AEÉ 2001/11. sz. Melléklete a szakmai iránymutatások felülvizsgálatáról); *Hámori* (2003) i.m. 16-17.

⁴⁶ Ld. Tervezet. Előterjesztés 2.

⁴⁷ Ld. Tervezet. Előterjesztés 2.

érdekes módon – a borraivaló legalizálásáról beszél (érdekes, mert a borraivaló akkoriban is legális volt), és a felszolgálati díjról, mint a borraivaló helyett bevezetésre kerülő intézményről szól: „A tervezet azáltal, hogy legalizálja a borraivalót, megteremti a személyi jövedelemadó kötelezettség teljesítésének ellenőrizhetőségét, ugyanakkor számolni kell azzal, hogy a felszolgálati díj emeli a vendéglátás árait azzal, hogy az eddig önkéntes – a szolgáltatás színvonalától is függő és azt elismerő – borraivaló helyett a szolgáltatás színvonalától függetlenül kötelező költséggé válik a fogyasztó számára.”⁴⁸ A borraivaló és a felszolgálati díj közti különbséget nem megfelelően megjelenítő álláspontról tanúskodik a következő megfogalmazás is: „A vendéglátásban elfogadott gyakorlat a borraivaló, ugyanakkor az Európai Unió számos országában a borraivaló helyett felszolgálati díjat alkalmaznak, amelynek adótartalma jobban nyomon követhető.”⁴⁹ Az Indokolás szerint: „Az európai gyakorlatnak megfelelően a vendéglátó üzleteknek lehetőségük lesz arra, hogy a »borraivalót« legálisan feltüntessék árlapjaikon és azt a vendég által fizetett számlában elkülönült tételként megjelenítsék.”⁵⁰

3.2. A felszolgálati díj dogmatikai ellentmondásai a polgári jog és a munkajog tükrében

A felszolgálati díj létjogosultságának kérdése polgári jogi és munkajogi szempontból is megközelíthető: a cselekmény (a felszolgálati díj alkalmazása) az „autonóm mozgástér védelmének elve”, valamint a „jöhízeműség és tisztesség (jóerkölcs) elve” alapján is megítélhető (ld. még „rendeltetésszerű joggyakorlás elve” és „joggal való visszaélés tilalmának elve”). A normatív jellegű, ún. operatív alapelvek közvetlenül is alkalmazhatók; „minden törvényes rendelkezésben bennerejlő (immanens) magnak tekintendők”.⁵¹

A vendég (fogyasztó) elismerendő és védendő *törvényes érdeke* (döntési és cselekvési szabadsága, autonóm személyi és vagyoni mozgástere), hogy saját maga *eldönthesse*, akarja-e pénzben is kifejezni a felszolgálati díj (kiszolgálással) kapcsolatos elégedettségét vagy nem, és azt is, hogy ki(k)nek, illetve, ha nem elégedett, akkor ne kelljen külön is fizetnie a felszolgálatért (kiszolgálásért), és ekként is *cselekedhessen*.⁵²

A munka díjazását (a munkabért) a foglalkoztatott (munkavállaló, pl. pincér, barman, vendéglátóipari eladó) nem követelheti a vendégtől, mert a foglalkoztatóval van munkavégzésre irányuló jogviszonyban (munkaviszonyban). A foglalkoztató (munkáltató, üzemeltető) pedig – a munkajogi szabályokból is

⁴⁸ Ld. Tervezet. Előterjesztés 3. Érdemes megemlíteni, a felszolgálati díj úgy van jelen a szabályozásban, hogy a vendéglátó üzlet felszolgálójaként a fogyasztótól közvetlenül kapott borraivaló adómentes (ld. Szja tv. 1. számú melléklet 4.21. alpont).

⁴⁹ Ld. Tervezet. Melléklet 7. A Tervezet e tekintetben egyetlen forrást sem tartalmaz; az Előterjesztés 2. oldalán is csak ez áll: „A nemzetközi gyakorlatban általánosan elfogadott, hogy a vendéglátó üzletekben a fogyasztás ellenértékének százalékában meghatározott mértékű ún. szervízdíjat (felszolgálati díjat) is felszámítanak, ez azonban nem jogszabályban előírt kötelező jelleggel történik.” – az „általánosan elfogadott”-ra sem említ hivatkozást. Megjegyzendő, a felszolgálati díj nem szünteti meg a borraivalót, mert a fogyasztó a felszolgálati díj mellett is adhat borraivalót, s így nincs arról szó, hogy „a borraivaló helyett felszolgálati díjat alkalmaznak”, hanem csak arról, hogy a fogyasztók a felszolgálati díj mellett kevésbé adnak borraivalót. Továbbá, miként az alábbiakban ismertetésre kerülő pénzügyi jogi szabályozás alapján látható, még sem arról van szó, hogy a borraivaló „nyomon követhető legyen”, a személyi jövedelemadó megfizetésével járjon, ne „zsebből zsebbe vándoroljon”, hanem igen jelentős „kedvezményről” (foglalkoztatotti, foglalkoztatói adó- és járulégmentességről).

⁵⁰ Ld. Indokolás, „Az 1. §-hoz”.

⁵¹ Ld. *Bíró György – Lenkócs Barnabás: Magyar polgári jog (I.). Általános tanok.* Miskolc, Novotni, 1998. 3. kiad., 62., 79-80. Az említett polgári jogi alapelvekhez ld. pl. uo. 63-66., 75-81. és 82-90.

⁵² A felszolgálati díj bevezetésének megítélésénél a borraivalóval, annak gyakorlatával való idézett összefüggéseket sem szabad figyelmen kívül hagyni (ld. pl. Indokolás, Harmadik rész: „A vendéglátásban elfogadott gyakorlat a borraivaló, ugyanakkor az Európai Unió számos országában a borraivaló helyett felszolgálati díjat alkalmaznak, amelynek adótartalma jobban nyomon követhető.”); így annak is jelentősége van, hogy a fogyasztók (vendégek) általában miért, kiknek szoktak borraivalót adni (ez véleményünk szerint a tekintetben is releváns, hogy a jogalkotó hol húzza meg a „közreműködők” körének határát; nem szabad az üzemeltető „önkéntes” döntésének teret engedni, sem az alanyi kör kiterjesztése – a vendégek a borraivalót általában nem a „raktárosnak” szánják, sem a munkabér alacsony szinten tartása vonatkozásában, ami egyébként – a tisztesség, a rendeltetésszerű joggyakorlás és a joggal való visszaélés tilalmának elve, követelménye mellett – az alábbiakban tárgyalásra kerülő diszkriminációs problémák szempontjából is releváns).

következően – nem háríthatja *közvetlenül* a vendégre (fogyasztóra) a foglalkoztatott (munkavállaló) munkájáért járó díjazás – akár csak részbeni – megfizetését. A „felszolgálati díj” léte, s mértéke tehát – elvileg (fogalmilag) – a vendég szabad akaratától függ, kellene, hogy függjön. A vendéglátó üzlet üzemeltetője köteles (lenne) tiszteletben tartani a vendég ezzel kapcsolatos szabadságát (akarati, döntési és cselekvési autonómiáját). Ha az ún. „felszolgálati díj” szerinti rész a foglalkoztatott jussa, akkor az – elvileg – a munkáltató által fizetendő munkabér körébe tartozik, kellene, hogy tartozzon; ha pedig nem, akkor az a vendég döntésétől függ, kellene, hogy függjön.

A jóhiszeműség és tisztesség (jóerkölcs) polgári jogi alapelve (követelménye) belső feltétele és egyúttal tartalmi, terjedelmi korlátja minden alanyi jogosultságnak. Az alanyi jog látszatába burkolódzó, de a jóhiszeműség és tisztesség elvét sértő magatartás minimum jogalap nélkülinek, jogosulatlan magatartásnak minősül, azaz igényt nem keletkeztet, jogi védelmet nem kaphat, a célzott joghatást nem érheti el. Súlyosabb eseteiben pedig kifejezetten jogellenesnek minősíthető, vagy a törvény, vagy a bíró által, és a jogellenes magatartáshoz fűződő szankciókkal sújtható.⁵³

3.3. A felszolgálati díj jelenleg hatályos pénzügyi jogi szabályozása

Az Szja tv. 81. §-ának (5) bekezdése tartalmazza: felhatalmazást kap a vendéglátásért felelős miniszter, hogy rendeletben meghatározza a felszolgálati díj alkalmazásának, kifizetésének és felhasználásának részletes szabályait. Az Szja tv. 1. számú mellékletének 4.21. alpontja alapján a magánszemély által külön jogszabály szerint felszolgálati díj címen megszerzett bevétel, valamint a vendéglátó üzlet felszolgálójaként a fogyasztótól közvetlenül kapott borralaló adómentes.⁵⁴

A Htv. 40/C. § (3) bekezdésének b) pontja értelmében az (1) bekezdés szerinti bevételt csökkenteni kell a felszolgálati díjjal.⁵⁵

A Tbj. 4. § k) pontjának 1. alpontja alapján a Tbj. alkalmazásában a felszolgálati díj és a vendéglátó üzlet felszolgálójaként a fogyasztótól közvetlenül kapott borralaló is járulékalapot képező jövedelem. A Tbj. 24. § (1) bekezdésének a) pontja értelmében a foglalkoztatott nem fizet nyugdíjjárulékot, valamint egészségbiztosítási- és munkaerő-piaci járulékot a felszolgálati díj és a borralaló után. A Tbj. 26. §-ának (7) bekezdése alapján a külön jogszabály szerinti felszolgálati díj után a foglalkoztatott – a foglalkoztatott helyett – 15%-os mértékű nyugdíjjárulékot fizet; a vendéglátó üzlet felszolgálója a fogyasztótól közvetlenül kapott borralaló után 15% nyugdíjjárulékot fizethet; a vendéglátó üzlet felszolgálója a borralaló után fizethető járulékot a személyi jövedelemadóról benyújtott bevallásában vallja be, a bevallás benyújtására előírt határidőig fizeti meg, továbbá a bevallásában adatot szolgáltat a 15% nyugdíjjárulék alapjáról és összegéről.

A Tny. 22. § (1) bekezdésének e) pontja értelmében az öregségi nyugdíj alapját képező havi átlagkereset összegét az 1988. január 1-jétől a nyugdíj megállapításának kezdő napjáig elért (kifizetett), a kifizetés idején érvényes szabályok szerint nyugdíjjárulék alapjául szolgáló kereset, jövedelem havi átlaga alapján kell meghatározni, és keresetként, jövedelemként a felszolgálati díj 81%-át is figyelembe kell venni. A Korm. r. 14. §-ának (5) bekezdése is tartalmazza, hogy a felszolgálati díj, illetőleg a fogyasztótól közvetlenül kapott borralaló 81 százalékát kell a havi átlagkereset meghatározásánál keresetként, jövedelemként figyelembe venni.

Az Art. 31. § (2) bekezdésének 28. pontja szerint: „A munkáltató, a kifizető (ideértve az egyéni

⁵³ Ld. *Bíró – Lenkovics* i. m. 80., és 82-90.

⁵⁴ Ld. még Indokolás, „Az 1. §-hoz” (vö. uo., „A 4. §-hoz”).

⁵⁵ A Htv. 52. § 22. pontjának a) alpontja alapján a Htv. alkalmazásában *nettó árbevételek: a számviteli törvényben meghatározott értékesítés nettó árbevétele* (egyszeres könyvvitelt vezető vállalkozó esetében: a pénzügyileg rendezett nettó árbevétel és a nem pénzben kiegyenlített értékesítés nettó árbevételének együttes összege), *csökkentve* a társasági adóról és az osztalékadóról szóló törvény szerinti jogdíjból származó, árbevételként elszámolt ellenértékkel, a jövedéki adó fizetésére kötelezett vállalkozó esetében az adóhatósággal elszámolt – az egyéb szolgáltatások értékeként, illetve az egyéb ráfordítások között kimutatott – jövedéki adó összegével, továbbá az egyéb ráfordítások között kimutatott, az adóhatósággal elszámolt regisztrációs adó, energiaadó, népegészségügyi termékadóról szóló törvény szerinti alkoholos ital utáni népegészségügyi termékadó összegével, feltéve, ha az így elszámolt regisztrációs adó, energiaadó, népegészségügyi termékadó összege az értékesítés nettó árbevételét növelte, valamint a *külön jogszabály szerinti felszolgálati díj árbevételként elszámolt összegével*, a b)-h) alpontokban foglalt eltérésekkel. Ld. még Indokolás, Második rész.

vállalkozónak nem minősülő magánszemély munkáltatót is), illetőleg az 52. § (4) bekezdésének l), p), r), s), t) és v) pontjaiban meghatározottak a rájuk vonatkozó bevallási gyakoriságtól függetlenül, havonként, a tárgyhót követő hónap 12. napjáig elektronikus úton *bevallást* tesznek az adó- és/vagy társadalombiztosítási kötelezettségeket eredményező, magánszemélyeknek teljesített kifizetésekkel, juttatásokkal összefüggő valamennyi adóról – kivéve a kamatjövedelem adóról –, járulékokról és/vagy az alábbi adatokról: [...] 28. *a felszolgálati díj után fizetett nyugdíjjárulék alapjáról és összegéről*.⁵⁶

3.4. A felszolgálati díj alkotmányossági problémái

3.4.1. *A fogyasztók megfelelő tájékoztatáshoz való jogának sérelme*

A vendéglátásért felelős miniszter törvényben felhatalmazást kapott, hogy a felszolgálati díj alkalmazásának és felhasználásának szabályait jogszabályban megállapítsa,⁵⁷ a rendeleti reguláció azonban – mivel a felszolgálati díj eredetileg (az R.-ben) mértékben jelent meg, s a gyakorlatban jelenleg is így érvényesül – véleményünk szerint ellentétes az Fgytv. azon rendelkezésével, amely kimondja, hogy: „[a]z eladási árat és az egységárat, illetve – határon átnyúló szolgáltatásnyújtás kivételével – a szolgáltatás díját Magyarország törvényes fizetőeszközeiben kifejezve, a fizetőeszköz nemét (forint) vagy annak rövidítését (Ft) megjelölve kell feltüntetni.”⁵⁸ A felszolgálati díj ebből a szempontból – túl azon alkotmányos követelményen, hogy *az alacsonyabb szintű jogszabály nem lehet ellentétes a magasabb szintű jogszabállyal*⁵⁹ – sérti a fogyasztók jogos érdekét, megfelelő tájékoztatáshoz való jogát,⁶⁰ mert nyilvánvalóan nem lehet ugyanannyi idő alatt megmondani például a 3.760.- Ft 8%-át, mint elolvasni azt, hogy (kerekítve) 301.- Ft.

3.4.2. *Diszkriminációs problémák*

A Tbj. 19. §-ának (2)-(3) bekezdései a következő – jelenleg hatályos – szabályokat tartalmazzák: „(2) A biztosított, a kiegészítő tevékenységet folytató egyéni és társas vállalkozó, valamint tagi munkavégzés esetén a szociális szövetkezeti tag által fizetendő nyugdíjjárulék mértéke 10 százalék. (3) A biztosított által fizetendő egészségbiztosítási- és munkaerő-piaci járulék mértéke 8,5 százalék. Az egészségbiztosítási- és munkaerő-piaci járulékon belül a természetbeni egészségbiztosítási járulék 4 százalék, a pénzügyi egészségbiztosítási járulék 3 százalék, a munkaerő-piaci járulék 1,5 százalék.”

Az ismertetett szabályozás szerint a felszolgálati díj ugyan általános forgalmi adót tartalmaz, ami jelenleg 27%⁶¹ (mint a szociális hozzájárulási adó⁶²), és így, ennyiben a központi költségvetési bevétel úgymond „biztosított”,⁶³ de miután azt a fogyasztó fizeti meg, a munkabérral kapcsolatos adó- és járulékfizetési

⁵⁶ Ld. még NGM r. 8-9. melléklet.

⁵⁷ Ld. egyes pénzügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2005. évi LXXXII. törvény 10-11. §; és Indokolás, Harmadik rész.

⁵⁸ Ld. Fgytv. 14. § (4) bekezdés. Vö. uo. (3) és (5) bekezdés: „(3) Az eladási árat, az egységárat, illetve a szolgáltatás díját egyértelműen, könnyen azonosíthatóan és tisztán olvashatóan kell feltüntetni.” „(5) A termék eladási áráként és egységáráként, illetve a szolgáltatás díjaként a fogyasztó által ténylegesen fizetendő, az általános forgalmi adót és egyéb kötelező terheket is tartalmazó árat kell feltüntetni.”

⁵⁹ Ld. Alaptörvény 15. cikk (4) bekezdés: „A Kormány rendelete törvénnyel nem lehet ellentétes.”, 18. cikk (3) bekezdés: „A Kormány tagja törvényben vagy kormányrendeletben kapott felhatalmazás alapján, feladatkörében eljárva, önállóan vagy más miniszter egyetértésével rendeletet alkot, amely törvénnyel, kormányrendelettel és a Magyar Nemzeti Bank elnökének rendeletével nem lehet ellentétes.”

⁶⁰ Vö. pl. Alaptörvény M) cikk (2) bekezdés: „Magyarország biztosítja a tisztességes gazdasági verseny feltételeit. Magyarország fellép az erőfölénnyel való visszaéléssel szemben, és védi a fogyasztók jogait.”

⁶¹ Ld. az általános forgalmi adóról szóló 2007. évi CXXVII. törvény 82. § (1) bekezdés: „(1) Az adó mértéke az adó alapjának 27 százaléka.”

⁶² Ld. egyes adótörvények és azzal összefüggő egyéb törvények módosításáról szóló 2011. évi CLVI. törvény 459. § (1) bekezdés első mondat: „A számított adó az adóalap 27 százaléka.”

⁶³ Ilyen szempontból a felszolgálati díj „kiváltja” a borraalót; de miután a vendéglátó üzlet felszolgálójaként a fogyasztótól közvetlenül kapott borraaló adómentes, és még mindig a borraaló (nem a felszolgálati díj) az elterjedtebb (jelentősen), a felszolgálati díj a központi költségvetés nézőpontjából sem tudta igazán felváltani a borraalót.

kötelezettségekhez képest (ami a munkavállaló oldalán: 15% szja,⁶⁴ 10% nyugdíjjárulék, 8,5% egészségbiztosítási és munkaerő-piaci járulék) – noha voltaképpen a munka díjazásáról van szó – a munkavállaló és a munkáltató szempontjából jóval kedvezőbb, mert a foglalkoztatottnak nyugdíjjárulék-, valamint egészségbiztosítási és munkaerő-piaci járulékfizetési kötelezettsége nem keletkezik, továbbá adómentes (a foglalkoztatónak a 15%-os mértékű nyugdíjjárulékot a felszolgálati díjból kell fizetnie).

Ez a „megoldás” véleményünk szerint – túl azon, hogy a munka (felszolgálat, kiszolgálás) díjazásának (pénzben kifejezett ellenértékének), mint költségnek a jelen esetben is a bérköltségek között kellene szerepelnie – a diszkrimináció-tilalom alkotmányos követelménye⁶⁵ szempontjából is aggályos. A felszolgálati díj ugyanis – a fogyasztó nézőpontjából fennálló – kötelező volta⁶⁶ folytán teljesítménybérre szertként funkcionálva, foglalkoztatotti, foglalkoztatói adó- és járulékmentesség mellett diszkriminatív módon van jelen a szabályozásban: más, szintén teljesítmény- vagy vegyes (időbért és teljesítménybért összekapcsoló) bérezési formában foglalkoztatott, a szabályozás szempontjából az érintettekkel egy csoportba tartozó, homogén – összehasonlítható, azonos helyzetben levő – jogalanyi kört képező, borralalós munkakörben foglalkoztatott munkavállalók⁶⁷ és munkáltatóik részére nincs biztosítva ez az igen jelentős „kedvezmény” (mentességi lehetőség).⁶⁸

További diszkriminációs probléma, hogy a szabályozás szerint a vendéglátó üzlet felszolgálójaként a fogyasztótól közvetlenül kapott borralaló adómentes,⁶⁹ akkor is, hogy ha az adott üzletben nem számítanak fel felszolgálati díjat, más foglalkozások⁷⁰ esetén a borralaló adóköteles.⁷¹

Véleményünk szerint ennek a (személyek közötti, munka honorálásával kapcsolatos közteherviselési) megkülönböztetésnek – végső soron az emberi méltóság általános személyiségi jogával,⁷² de „az egyenlő munkáért mindenkinek, bármilyen megkülönböztetés nélkül, egyenlő bérhez van joga”⁷³ és a közteherviselés,⁷⁴ illetőleg a jogállamiság alkotmányos követelményével⁷⁵ is összefüggésben – objektíve

⁶⁴ Ld. Szja tv. 8. § (1) bekezdés: „(1) Az e törvény hatálya alá tartozó jövedelem után az adó mértéke – ha e törvény másként nem rendelkezik – az adóalap 15 százaléka.”

⁶⁵ Ld. Alaptörvény XV. cikk (1)-(2) bekezdés: „(1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes. (2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.”

⁶⁶ A Tervezet megfogalmazásában: „A szervizdíj esetében a vendégnek nincs választási lehetősége, az nem önkéntes. A borralaló, ami az eltöltött jövedelem döntő részét teszi ki, viszont önkéntes, alapvetően a nyújtott szolgáltatás színvonalától függ.” (Előterjesztés 2.).

⁶⁷ Ld. pl. az üzemanyagtöltő-állomások – miként a vendéglátó üzletek is – működnek önkiszolgáló és kiszolgáló rendszerben is, a borralaló is jelen van, a kiszolgálás esetén a munkabérből (annak költségéből) a szabályozás szerint nem szabad kiszervezni „kiszolgálási díjat”; vö. még pl. szállodai portás, recepciós, fodrász, taxis. Mindemellett megemlítendő, hogy a „közreműködők” – miként azt kimutattuk – tágabb kört fog át, mint a borralalós munkakörben foglalkoztatott munkavállalók köre (ld. pl. raktáros – vö. „üzlet” fogalma; s így a „felszolgálati díj” elnevezés – a fogyasztók számára is – nagyon megtévesztő).

⁶⁸ 2005-ben az ellenzéki felszólalásra adott válaszként – emlékeztünk szerint – az hangzott el, hogy a szabályozást majd kiterjesztik más területekre is (az abszurditás azonban e tekintetben nem fokozódott).

⁶⁹ Ld. Szja tv. 1. számú melléklet 4.21. alpont.

⁷⁰ Ld. pl. szállodai portás, recepciós, fodrász, taxis, benzinkutas.

⁷¹ Ld. Szja tv.

⁷² Ld. Alaptörvény I. cikk: „(1) AZ EMBER sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége. (2) Magyarország elismeri az ember alapvető egyéni és közösségi jogait. (3) Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható. (4) A törvény alapján létrehozott jogalanyok számára is biztosítottak azok az alapvető jogok, valamint őket is terhelik azok a kötelezettségek, amelyek természetüknél fogva nem csak az emberre vonatkoznak.”; II. cikk: „Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”

⁷³ Ld. Alaptörvény XII. cikk (1)-(2) bekezdés, XV. cikk (1)-(2) bekezdés.

⁷⁴ Ld. Alaptörvény XXX. cikk (1)-(2) bekezdés.

⁷⁵ Ld. Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés.

(tárgyilagos mérlegelés szerinti) ésszerű (alkotmányos) indoka nincsen, így *önkéntes diszkriminációnak* minősül.

Az R. betűi szerint az is előállhat, hogy az üzemeltető (munkáltató) a munkabért a minimálbér szintjén tartja, illetve a munkavállalókkal arra leszállítja, és a felszolgálati díjat alkalmazza, azt növelve és növelve, akár kétszáz-százalékosra, a bruttó díjat úgy csökkentve, hogy a vendégnek ne kelljen többet fizetnie, mint az eredeti bruttó díj 15%-os felszolgálati díjjal növelt összege, miközben az állam más munkáltatóknak és munkavállalóknak nem biztosítja ezt a kedvezményes (mentességi) „lehetőséget”.

3.4.3. A 15%-os felső határ eltörlésének kérdése az Irányelv tükrében

A felszolgálati díj 15%-os felső határa hatályon kívül helyezésének megítélése tekintetében – véleményünk szerint – meghatározó jelentősége van annak, hogy a felszolgáló közreműködésével történő *kiszolgálás* az *üzletben*, díjazás ellenében nyújtott *komplex* (sajátos) vendéglátó szolgáltatás *szerves részét képezi* (lényegi sajátja),⁷⁶ amely miatt a munka kötelező díjazásának a vendéglátó szolgáltatás díján belül, munkabéreként kell(ene) megjelennie. A szállítási, kiszállási díj esetében a szolgáltatás nyújtása nem üzletben történik.

Az Irányelv a Közösség valamely tagállamában letelepedett szolgáltatók által nyújtott szolgáltatásokra alkalmazandó.⁷⁷ Az Irányelv alkalmazásában „szolgáltatás”: „a Szerződés 50. cikkében említett, rendszerint díjazás ellenében nyújtott bármely önálló gazdasági tevékenység”.⁷⁸ Az Irányelv rendelkezéseit tekintve, a „kérdés” szempontjából – véleményünk szerint – a 15. cikk (2) bekezdés g) pontjának értelmezése vetődik fel: „A tagállamok megvizsgálják, hogy jogrendszerük a szolgáltatási tevékenység nyújtására való jogosultságot vagy a szolgáltatási tevékenység gyakorlását az alábbi megkülönböztetésmentes követelmények bármelyikének való megfeleléshez köti-e: [...] g) rögzített legalacsonyabb és/vagy legmagasabb díjtételek, amelyeknek a szolgáltatóknak meg kell felelnie”.

Véleményünk szerint az Irányelvnek sem az idézett, sem más rendelkezéseiből nem következik a 15%-os felső határ eltörlésének kötelezettsége, mert az Irányelv szerinti „szolgáltatás” a vendéglátó szolgáltatás (nem a „kiszolgálás”), amelynek része a szóban forgó kiszolgálás; a vendéglátó szolgáltatásnak van díja, amely a mai magyar állami szabályozás szerint nem rögzített; a kiszolgálás viszont önállóan fizikailag sem létezik, az a vendéglátó szolgáltatás szerves része (pusztán a „kiszolgálásért” díjat nem lehet kérni, csak a vendéglátó szolgáltatásért). Így, véleményünk szerint nincs szükség az Irányelv 15. cikk (3) bekezdés b)-c) pontja szerinti szükségességi-arányossági feltételek ellenőrzésére sem. Az Irányelv 4. cikkének 8. pontja alapján „közérdeken alapuló kényszerítő indok” (szükségességi feltétel) például a fogyasztók védelme. Az arányosság tekintetében: a felszolgálati díj bevezetésének Tervezet és Indokolás szerinti (idézett) célja – a központi költségvetés szempontjából – a borralaló „kiváltása”; a 15%-os felső határ célja nyilvánvalóan a fogyasztók védelme (az intézményhez képest a józan ész megtartása); a 15%-os felső határ bőven eléri a borralaló szokásos mértékét, amely mellett a fogyasztók még adhatnak borralalót is; a mérték meghatározásánál nyilvánvalóan nem hagyható figyelmen kívül a felszolgálati díj rendeltetése, célja, funkciója (a borralaló szokásos mértékével való összefüggése, a vendégek borralalóval kapcsolatos szándéka és a munkabér jelentősége), s így akár az arányosság is megállna.

Véleményünk szerint a tagállamoknak nincsen olyan kötelezettségük, hogy a felszolgálati díjat be kellene vezetniük,⁷⁹ illetve jogrendszerükben kellene tartaniuk; ha pedig azt ennek ellenére mégis megteszik, ehhez

⁷⁶ A „kiszolgálás” nem önálló gazdasági tevékenység (a „semiben” nem tud létezni).

⁷⁷ Ld. Irányelv 2. cikk (1) bekezdés. Ennek kapcsán is hangsúlyozandó, hogy a szóban forgó „kiszolgálás” nem önálló szolgáltatás, nem önálló gazdasági tevékenység, üzletben történik, nem tud létezni a vendéglátó szolgáltatás nélkül (annak szerves része, lényegi sajátja); a szállítás és a kiszállítás nem üzletben történik.

⁷⁸ Ld. Irányelv 4. cikk 1. pont.

⁷⁹ A Tervezetnek „A” és „B” változata volt: „Az »A« változat, a szolgáltatás színvonalától, az éttermi áráktól, a piaci körülményektől és lehetőségektől függetlenül is felszolgálói díjat kell fizetni, amelyet a fogyasztók egyértelműen áremeléseként élnek meg. Kedvezőtlen idegenforgalmi hatása is van, mert azoknak az üzleteknek, amelyek éves program alapján előre értékesítik szolgáltatásaikat, azokat éppen az idegenforgalmi szezon kezdetén módosítaniuk kell, mely hatással lehet későbbi üzleti kapcsolataikra is. A kötelező díj, beavatkozás a piaci folyamatokba is. Mindezekről az Ágazati Párbeszéd Bizottság egyes tagjaival, a szakmai képviselőkkel is egyeztetést folytattunk, akik

képest a *józan ész* (a „mérték”) őket is köti. S ha ez nem így lenne, ne csodálkozzunk, ha előbb-utóbb mindenféle „kiszolgálást” kiszerveznek (pl. a taxis a fuvardíj mellett „kiszolgálási” díjat követelhetne az utastól, mert beteszi az utas bőröndjét a taxiba, hogy az állam „kiváltsa” a taxis borraivalóját).

4. Konklúzió

Véleményünk szerint, annak ellenére, hogy a jogalkotó megkülönbözteti a felszolgálási díjat a borraivalótól, a felszolgálási díj a vendéglátás komplexitásától, sajátos szolgáltatási jellegétől, igaz vendégszeretetétől⁸⁰ igen távol esik (különösen, ha az azzal kapcsolatos tájékoztatás⁸¹ elmarad vagy hiányos). Ha a „felszolgálási díj” a munkavállaló jussa, akkor az a munkáltató által fizetendő munkabér körébe tartozik; ha pedig nem, akkor az a vendég döntésétől függ.

A teljesítménybér (a forgalom utáni díjazás), illetve egy részének nettó díjon kívülre helyezésével, a díjazás egy részének a vendég számára történő számszerű megjelenítésével a szolgáltatás tartalmából egyre inkább eltűnik, kikerül az emberi, ami nem ölt testet a felszolgálási díjban, hanem „semmivé”, a szolgáltatás „ürességévé” válik, mert az csak pénz, dolog, ami a fizikai rend részét képező létező pusztán. Az ember, így a vendég is azonban ennél jóval többre vágyik, az igazi, emberi, azaz szeretetteljes, önzetlen magatartásra (még akkor is, ha a munkavállaló természetesen díjazásban részesül⁸²), melyet a felszolgálási díj csak beárnyékol, kiüresít, a visszterhességet hangsúlyozza mind a vendég, mind a munkavállaló számára, s ez károsan visszahat a társadalomra is (az emberek egyre inkább a pusztta érdek, haszon rabságában élnek), már a vendéglátós is egyre kevésbé igaz vendéglátós, aki önmagáért szereti a másik embert,⁸³ a vendéget, hanem mindinkább a pénzéért szereti, sőt előbb-utóbb már nem is őt, hanem a pénzt, csak a pénzt szereti, – és a csúszós lejtőn, ki tudja, hol áll meg – a „jogalkotó” is.

Véleményünk szerint – a kifejtett okok miatt – a felszolgálási díj szabályozása⁸⁴ és a borraivaló szóban forgó adómentessége sérti az Alaptörvény XV. cikkének (2) bekezdésében megfogalmazott megkülönböztetési tilalmat,⁸⁵ ezért alaptörvény-ellenes,⁸⁶ a jogalkotó által hatályon kívül helyezendő, illetve az Alkotmánybíróság által megsemmisítendő; az említett *értelmezési és tájékoztatási problémák* pedig az Alaptörvény B) cikkének (1) bekezdése és M) cikkének (2) bekezdése, valamint 18. cikkének (3) bekezdése

---

éppen az előzőekben leírtak miatt nem támogatnák a felszolgálói díj kötelező bevezetését. A »B« változat a felszolgálói díjat nem tenné kötelezővé, csak megeremtené a lehetőséget arra, hogy az európai gyakorlathoz hasonlóan az üzemeltető felszolgálási díjat állapíthasson meg maximum 10 % mértékben. A »B« változat nem avatkozik be a piaci folyamatokba, az üzemeltető maga dönti el, hogy felszámol-e ilyen díjat vagy sem.” (Előterjesztés 2-3.) – végül is az R.-rel a „B” változat került elfogadásra, 15%-os felső határral (megjegyzem, a „felszolgálói díj” a „felszolgálási díj” elnevezésnél is megtévesztőbb lett volna – vö. „közreműködők”).

⁸⁰ Ld. *Hámori* (2003) i.m. 14-18. (vö. uo. 19-21.).

⁸¹ Ld. R2. 6. § (2) bekezdés, Fgytv. 14. § (3)-(4) bekezdés.

⁸² Hisz’ jár a munkásnak a bére (ld. pl. Lev 19,13; vö. pl. MTörv 24,14-15; Tób 4,14; Lk 10,7; Jak 5,4).

⁸³ Ld. *Hámori Antal*: A vendéglátás etikája. Budapest, Bodnár Bt., 2010. 86.

⁸⁴ Ld. R., R2. 6. § (2) bekezdés „felszolgálási,” szövegrész, Szja tv. 81. § (5) bekezdés, 1. számú melléklet 4.21. alpont, Htv. 40/C. § (3) bekezdés b) pont, 55. § 22. pont a) alpont vonatkozó szövegrész, Tbj. 4. § k) pont 1. alpont, 24. § (1) bekezdés a) pont, 26. § (7) bekezdés, Tny. 22. § (1) bekezdés e) pont, Korm. r. 14. § (5) bekezdés, Art. 31. § (2) bekezdés 28. pont, NGM r. 8-9. melléklet vonatkozó részek.

⁸⁵ „A megkülönböztetés tilalma arra vonatkozik, hogy a jognak mindenkit egyenlőként (egyenlő méltóságú személyként) kell kezelnie, azaz az emberi méltóság alapjogán nem eshet csorba, azonos tisztelettel és körütekintéssel, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell a jogosultságok és kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni.” [pl. 9/1990. (IV. 25.) AB határozat, Indokolás IV.; 21/1990. (X. 4.) AB határozat, Indokolás III.]

⁸⁶ Vö. pl. 9/1990. (IV. 25.) AB határozat, Indokolás IV.; 21/1990. (X. 4.) AB határozat, Indokolás III., V., XI. („...az Alkotmány 70/A. §-ában foglalt jogegyenlőség... elv nemcsak a természetes, hanem a jogi személyekre is vonatkozik.”); 7/1991. (II. 28.) AB határozat, Indokolás IV. 5. (vö. uo. 4.); 34/1992. (VI. 1.) AB határozat, Indokolás III. 4-5.; 54/1992. (X. 29.) AB határozat, Indokolás III.; 61/1992. (XI. 20.) AB határozat; 881/B/1991. AB határozat, Indokolás III.; 54/1993. (X. 13.) AB határozat, Indokolás II. 2-3.; 35/1994. (VI. 24.) AB határozat 1., Indokolás III. 2., 5., és Dr. Sólyom László alkotmánybíró párhuzamos indokolása; 59/1995. (X. 6.) AB határozat, Indokolás II. 3.3.; 68/1997. (XII. 29.) AB határozat, Indokolás III.; 27/1999. (IX. 15.) AB határozat, Indokolás IV. 2.

alapján is aggályosak, s ekként ugyancsak orvoslásra szorulnak.⁸⁷

C) Végkövetkeztetések

1. Az *alapvető jogok biztos*a az Alaptörvény B) cikkének (1) bekezdése, M) cikkének (2) bekezdése és 18. cikkének (3) bekezdése, a *fogyasztók megfelelő tájékoztatáshoz való joga*, a jogállamiság (*jogbiztonság*) és a „*jogforrási hierarchia*” tiszteletben tartásának alkotmányos követelménye szempontjából panaszos által megfogalmazott „*értelmezési és tájékoztatási problémákkal*” nem foglalkozott; e tekintetben adós maradt; a panasszal érintett problémakört nem tekintette át alaposan, azt nagyrészt át sem tekintette, az Alaptörvény XV. cikkének (2) bekezdésén túl a *Nemzetgazdasági Minisztérium* rendkívül „*szikár*” tájékoztatási szintjén rekedt, ami elfogadhatatlan.

2. A panasz a borralaló adózásának „*kettéágazásáról*” is szól; a beadvány részét képező alkotmánybírói indítványtervezet – pontos jogszabályhely-megjelölésekkel – a nemzetgazdasági minisztériumi tájékoztatás vonatkozó részeit is tartalmazza.

3. A beadványból látható, hogy a panaszos nem téveszti össze a borralalót a felszolgálati díjjal; a „*betűket*” a megfogalmazott, de meg nem válaszolt „*értelmezési és tájékoztatási problémák*”, a panasz megfelelő, teljeskörű megválaszolására kellett volna fordítani; a fentiek alapján elmondható, hogy *az alapvető jogok biztos*a számos beadványrészrel nem foglalkozott, ami pótlendő.

4. *Hehlytelen*, hogy a „*tájékoztatás*”, a válasz a „*szervízdíjat*”, a „*szervízdíj*” szót is tartalmazza; a Nemzetgazdasági Minisztériumnak és az alapvető jogok biztosának is – miként a vendéglátó üzletek üzemeltetőinek is – a „*felszolgálati díj*” megnevezést kell használniuk; a dezinformációt, a „*zavaros*”, megtévesztő, nem egyértelmű, nem világos – gyakorlatban elterjedt – megnevezés(ek)e)t meg kell szüntetni.

5. Ugyanígy „*túlzásnak*” tartom a borralaló vonatkozásában „*szokásjogi alap*”-ról beszélni; legfeljebb szokásról lehet szó.

6. Az R. tervezete vonatkozásában is utaltam rá, *elfogadhatatlan*, hogy a jogalkotó, vagy akár a jogalkalmazó „*a vonatkozó európai gyakorlat átvételé*”-ről szóljon úgy, hogy *nem jelöl meg konkrét jogszabályhelyeket*. Magyarországon is, 2005. október 1. előtt is alkalmaztak „*felszolgálati díj*”-at, „*szervízdíj*”-at, „*couvert*”-díjat, „*teríték*”-díjat: jogellenesen!⁸⁸ A „*nagy Nyugaton*” is tapasztalhattunk jogsértést: például a vendéglátó üzletben nem adtak számlát, nyugtát.

7. A „*turisztikai, vendéglátást ösztönző gazdaságpolitikai céloknak való megfelelés*” (és az általam ugyancsak említett, idézett egyéb szándék) pedig szintén *nem „mindenható*”, nem határtalan! A jogalkotónak és a jogalkalmazónak, így az alapvető jogok biztosának is, *bele kell mennie* azokba a „*jogértelmezési és egyéb problémák*”-ba, a *jogbiztonság alkotmányos követelménye*, a *fogyasztók védelme* szempontjából is, amelyek a beadványban és a fentiekben, véleményem szerint részletesen kifejtve, kellően megindokolva előtte heverték, s fekszenek.

8. *Az egyenlő bánásmód követelményének a kérdése* tekintetében hangsúlyozom: ha a beadványban (annak lábjegyzeteiben is) foglaltak szerinti, jelentős közelségben megnézzük, megvizsgáljuk a problémákat, az indokolatlan különbségtétel és egyben az emberi méltóság sérelme nem vetődik el olyan „*prózaian*”, mint az alapvető jogok biztosának válaszában; túl azon, hogy a *megkülönböztetés* a kifejtettek szerint nemcsak a „*borralaló*”, hanem a „*felszolgálati díj*” vonatkozásában is fennáll, az ismertetett *jogértelmezési problémák* tükrében, az „*üzlet*” valamennyi munkavállalójának jussa a felszolgálati díj (nemcsak a „*felszolgáló*” munkakörben foglalkoztatottaknak), nehezen indokolható meg, például, hogy míg a vendéglátó üzlet munkavállaló könyvelőjének, takarítójának „*felszolgálati díjas*” kedvezménye, mentessége van, és az említettek szerint a munkáltatónak is, addig a nem vendéglátó vállalkozások ugyanazon munkakörben foglalkoztatott munkavállalói és ezen utóbbiak munkáltatói mindettől elesnek, a „*barman*” munkakörben

⁸⁷ A beadvány részét képező alkotmánybírói indítványtervezet utolsó mondata: „A fentiek alapján kérem a tisztelt Alkotmánybírószágot, hogy a kifejtettek szerint állapítsa meg az ezen indítvánnyal támadott rendelkezések alaptörvény-ellenességét és azokat semmisítse meg.”

⁸⁸ *Hámori* (2003) i. m. 18–21.

foglalkoztatott munkavállaló *ugyanabban a „szolgáltatási szektor”-ban (szintén a „vendéglátás”-on belül) van*, mint a „felszolgáló”, sőt ugyanabban az „üzlet”-ben, az előbbi fogyasztótól közvetlenül kapott borralalója azonban nem adómentes, mert nem felszolgálóként kapta, hanem barmanként, miközben akár maga szolgálta fel a koktélt, de ugyanígy *„nebezen követhető”* a szállodai recepció eseté is; tehát nem csak a „vendéglátás és más szolgáltatási szektor” szerinti különbségtételről van szó, hanem a „vendéglátás”-on belüli megkülönböztetésről is. Ha valaki nem érzi legalább az ugyanabban a szolgáltatási szektorban foglalkoztatott, vendéget kiszolgáló munkavállalók emberi méltóságának sérelmes érintettségét, az lehet, hogy nem gondolt bele mélyebben a szóban forgó kedvezményben, mentességben nem részesülő emberek sértettségébe, hátrányos megkülönböztetésébe.

9. S végül „hab a tortán”, avagy a „söralátét”: a 16SZJA jelű bevallás 09-es lapjának I. része *megtévesztően* „A vendéglátó üzlet felszolgálójaként a fogyasztótól közvetlenül kapott borralaló után a nyugdíj járulékos kötelezettsége” címet viseli, „A borralalót terhelő 15%-os nyugdíj járulékos összegé”-ről szól (mintha azt fizetni kellene); e megtévesztést a „söralátét” (általam kinyomtatott formájában) háromszáznegyvennyolc oldalas Útmutatója „helyre teszi” ugyan, mert (a vonatkozó részében, a 176. oldalon) tartalmazza, hogy: „Ezeket a sorokat csak abban az esetben kell kitöltenie, ha Ön vendéglátó üzlet felszolgálójaként a fogyasztótól közvetlenül kapott borralaló után kíván 15%-os nyugdíj járulékot fizetni.” (a 280. sorhoz: „Ebbe a sorba a borralaló címén kapott teljes összeget írja be akkor, ha ezen összeg után 15%-os mértékű nyugdíj járulékot kíván fizetni.”), azonban helyes lenne, ha a 09-es lap (az Útmutatóhoz képest a „fő dolog”) is ezt tükröznél,⁸⁹ mert ez van összhangban az idézett törvényi szabállyal, és noha van Útmutató, azért a „söralátét” *se legyen megtévesztő*.

Information about the regulation of service charges in relation to the procedure of the Commissioner for Fundamental Rights – Summary

The article introduces the statutory regulation of service charges in relation to the procedure of the Commissioner for Fundamental Rights in a complex manner, by referring to all affected parts of the statutory system providing a detailed and critical analysis, reasoning, furthermore the article also refers to the statutory dogmatic, constitutional issues, controversies, maladministration and interpreting questions related to service charges, by also making reference to the halts in consumer protection – repealing the 15% upper limit. The article presents the answer of the Commissioner for Fundamental Rights and the necessary reflection to this answer. The author publishes his thorough and firm opinion, which takes into consideration consumer protection and discrimination aspects, in a usable manner for legislators and law enforcement bodies, and summarises the final conclusions, „missing items” complied in nine points.

---

⁸⁹ Ld. pl.: „A vendéglátó üzlet felszolgálójaként a fogyasztótól közvetlenül kapott borralaló után fizethető nyugdíj járulékos” cím, „A borralaló után fizethető 15%-os nyugdíj járulékos összegé”-ről szólva.